

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2024

Milan Otevřel

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Čínská politika v Jihočínském moři
Deklarace a realita**

Bakalářská práce

Autor/ka práce: Milan Otevřel

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: PhDr. Michael Romancov, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 28.4. 2024

Milan Otevřel

Bibliografický záznam

OTEVŘEL, Milan. *Čínská politika v Jihočínském moři Deklarace a realita*. Praha, 2024. 75 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Michael Romancov, Ph.D.

Rozsah práce: 127 787 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá zahraniční politikou Čínské lidové republiky v oblasti Jihočínského moře a provádí komparativní analýzu mezinárodních dokumentů a jejich závazků, ke kterým se Čína zavázala, a konkrétních kroků čínské zahraniční politiky v této oblasti. V hlavní části jsou podrobně popsány relevantní mezinárodní dokumenty, které byly Čínou přijaty. Poté se práce v hlavní části soustředí na vývoj čínské zahraniční politiky, důležitost Jihočínského moře v čínských národních zájmech, konkrétní kroky Číny v Jihočínském moři a na samotnou komparaci. V závěrečné části práce odpovídá na výzkumné otázky a dochází k závěru, že jednání Číny v oblasti Jihočínského moře není v souladu s přijatými dokumenty, ke kterým se Čína zavázala.

Abstract

This bachelor's thesis examines the foreign policy of People's Republic of China in the South China sea region and conducts a comparative analysis of international documents and its obligations to which China has committed itself and the specific actions of Chinese foreign policy in this region. In the main part of this thesis the most relevant international documents accepted by China are described in detail. After that the thesis is focused on the development of Chinese foreign policy, the importance of South China sea, and on the actual comparison itself. In the final part the thesis answers research questions and comes into a conclusion that China's actions in the area of South China Sea are not in line with the accepted documents to which China has committed itself.

Klíčová slova

Čínská lidová republika (Čína) – Jihočínské moře – deklarace – UNCLOS – mezinárodní smlouva

Keywords

People's Republic of China (China) – South China sea – Declaration – UNCLOS – International treaty

Title/název práce

Čínská politika v Jihočínském moři Deklarace a realita

China's policy in the South China Sea Declarations and reality

Poděkování

Touto cestou bych chtěl poděkovat svému vedoucímu PhDr. Michaelu Romancovi, Ph.D. za jeho cenné rady a trpělivost během vypracování této bakalářské práce. Dále bych rád poděkoval své rodině a svým nejbližším za jejich podporu, a to nejenom během psaní této práce, ale také v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod	8
1. Literature review.....	10
2. Teoretická část.....	15
2.1 Realismus	15
2.2 Teorie regionálních bezpečnostních komplexů	16
3. Metodologie.....	21
3.1 Výzkumná otázka	21
3.2 Sběr dat.....	21
3.3 Limity práce.....	22
3.4 Definice pojmů	22
3.4.1 Jihočínské moře	22
3.4.2 UNCLOS	22
3.4.3 Historická práva.....	22
3.4.4 Mezinárodní smlouva	23
3.4.5 Mezinárodní deklaráce	23
3.4.6 Kodex chování.....	24
4. Přijaté deklaráce, mezinárodní smlouvy a jiné dokumenty	25
4.1 UNCLOS	25
4.1.1 Teritoriální vody a přilehlé zóny	26
4.1.2 Výlučná ekonomická zóna.....	26
4.1.3 Režim ostrovů.....	27
4.1.4 Kontinentální šelf	27
4.1.5 Jiná ustanovení UNCLOS	27
4.2 Regionální spolupráce: Čína a ASEAN	28

4.3 Global Security Initiative	31
5. Čínská zahraniční politika	33
5.1 Vývoj před rokem 1996.....	33
5.2 Postavení Jihočínského moře v národních zájmech Číny	35
5.3 Čínské nároky	38
6. Aktivity Číny v Jihočínském moři	39
6.1 Paracelské ostrovy	39
6.2 Spratlyho ostrovy.....	43
7. Komparativní analýza.....	50
7.1 UNCLOS	50
7.2 Declaration on the Code of Conduct of Parties in the South China Sea (DOC)	52
7.3 Global Security Initiative	53
8. Zodpovězení výzkumné otázky	55
8.1 Hlavní výzkumná otázka	55
8.2 Vedlejší výzkumné otázky	55
Závěr.....	57
Použitá literatura.....	60
Seznam příloh.....	72

Úvod

Jihočínské moře představuje komplexní světový region, který zastává v mezinárodních vztazích důležité postavení, a to hned z několika důvodů. Z geografického hlediska představuje Jihočínské moře klíčový region světového obchodu. Ročně napříč tímto mořem proplují přes strategicky důležitou síť námořních cest lodě přepravující zboží odpovídající zhruba 50 % světového obchodu, což představuje hodnotu až 5,3 bilionů amerických dolarů (Quyet, 2023, s. 11). Proč je region Jihočínského moře takto důležitý, vysvětlují mimo jiné potenciální ložiska ropy a zemního plynu nacházející se hluboko na dně tohoto moře. Vládní agentura USA pro sběr informací a provádění analýz o energetické politice odhaduje, že se v oblasti Jihočínského moře nachází zhruba 11 miliard barelů nebo 190 bilionů kubických stop ropy a zemního plynu (Quyet, 2023, s. 10). To, že Jihočínské moře je významnou křižovatkou námořní dopravy a jeho dno je poseto ložisky nerostných surovin, je bodem zájmu zejména pro státy nacházející se v tomto regionu.

Obzvlášť zainteresovaným aktérem je v této oblasti mocensky vzrůstající Čína, která je závislá na dovozu nerostných surovin z Blízkého východu přes Malackou úžinu a následně napříč Jihočínským mořem do svých přístavů. Malacká úžina je nesmírně důležitým námořním uzlem nacházejícím se blízko regionu Jihočínského moře a představa jeho zablokování je pro Čínu velká potenciální hrozba. Stejně důležité je pro Čínu Jihočínské moře, jehož kompletní kontrola by nabídla Pekingu strategicky výhodnou pozici včetně přístupu k velkému množství nerostného bohatství. Dle geopolitického myslitele Nicholase Johna Spykmana představuje Jihočínské moře pro Čínu totéž, co znamenal Karibik pro USA či Středomoří pro Římskou říši (Kaplan, 2023, s. 217). Realizace čínských zájmů v této oblasti začala již za dynastie Čching, a to uskutečněním série výzkumných aktivit ke kartografickému vytyčení čínských hranic v Jihočínském moři (Zou a Ye, 2021, s. 125). V roce 1947 vytvořila Čínská republika mapu s tzv. linií jedenácti čar, která měla za cíl vyznačovat nároky na všechny ostrovy v Jihočínském moři, jež se nacházely uvnitř této linie. Poprvé byla tato mapa oficiálně publikována v roce 1948. Posléze ji přijala za svou i komunistická Čína, která tuto mapu později upravuje a vytváří tzv. linii devíti čar. Úprava se týkala vypuštění dvou čar označujících nárok na Tonkinský záliv, přičemž Čína nevydala žádné veřejné prohlášení komentující tuto úpravu (Zou a Ye, 2021, s. 125). Je možné, že se změna týkala předání ostrovu Bai Long Wei, který se v tomto zálivu nachází, a to pod suverenitu Vietnamu. Následující vývoj událostí v 70. letech vedl ke změně interpretace

účelů této mapy. Původní záměr vyjadřovat nároky na ostrovy nacházející se uvnitř vyznačené linie se změnil na interpretaci nároků na námořní území (Tønnesson, 2021, s. 35). V čínské zahraniční politice tato mapa signalizuje snahy projektovat geopolitické zájmy v celém Jihočínském moři. Uznání takových nároků okolními státy by pro Čínu znamenalo kontrolu téměř celého Jihočínského moře, a to včetně mořských atolů, mělčin, útesů a ostrovů situovaných uprostřed tohoto moře. Ty se dělí na dvě skupiny (Paracelské a Spratlyho ostrovy) a jsou ústředním bodem sporu mezi Čínou a ostatními státy, jejichž pobřeží je omýváno Jihočínským mořem.

Čína a Vietnam vedou spory o vlastnictví tzv. Paracelských ostrovů, zatímco spory o Spratlyho ostrovy vede Čína s více aktéry. Avšak nejaktivnější jsou konfrontace mezi Čínou a Filipíny o mělčinu Scarborough. Vzhledem k rostoucí kapacitě čínského námořnictva a neustálým eskalacím v této oblasti se jedná o bezpečnostní problém pro řadu aktérů v tomto regionu. Snaha Číny ovládat celé Jihočínské moře představuje ohrožení národních zájmů a suverenity řady států. Taková skutečnost vytváří z Jihočínského moře potenciální ohnisko ozbrojeného konfliktu. Zahraniční politika Číny je mnohdy jinak diplomaticky interpretována, než jak je prakticky aplikována. I přesto, že je čínský režim součástí různých iniciativ a mezinárodních smluv zabývajících se nekonfliktním řešením územních sporů, její činy často představují opak. Zda Čína vskutku koná v souladu s mezinárodními smlouvami v rámci zahraniční politiky v Jihočínském moři, nebo zda naopak tyto dokumenty nedodržuje, je předmětem výzkumu této práce.

1. Literature review

Výzkum v oblasti Jihočínského moře a čínské zahraniční politiky je předmětem stále se zvyšujícího zájmu akademické debaty. Jihočínské moře sehrává v systému mezinárodních vztahů velice důležitou roli, a to hned z několika významných důvodů. Jedná se o region, který díky svým bohatým zdrojům nerostných surovin a příležitostí pro rybolov zastává pozici nenahraditelného prostoru nejenom pro státy mající k němu přímý přístup, ale také pro zbytek světa, jenž využívá tamního nárůstu prosperity díky ekonomické globalizaci. Mezi další klíčové oblasti zkoumání akademické obce patří úmluva UNCLOS v kontextu územních sporů Jihočínského moře, otázka asertivity čínské zahraniční politiky a úloha organizace ASEAN při deeskalaci zvyšujícího se napětí mezi jednotlivými státy v tomto regionu. Tato literární rešerše se zaměřuje na analýzu dostupných akademických zdrojů, které se týkají těchto klíčových témat, či se k nim svým obsahem alespoň přibližují. V rámci analýzy dostupných a relevantních akademických zdrojů pro tuto literární rešerši jsem se věnoval třem základním oblastem. Nejprve jsem se zaměřil na autory, kteří se z velké části soustředili primárně na oblast Jihočínského moře v kontextu mezinárodních vztahů. Dále jsem věnoval pozornost studiu zdrojů, jež se zabývaly čínskou zahraniční politikou v tomto regionu a v neposlední řadě jsem studoval zdroje týkající se role organizace ASEAN a úmluvy UNCLOS v Jihočínském moři.

Jihočínské moře představuje strategicky významný region, který každým rokem nabývá na důležitosti v mezinárodním prostoru. V rámci kontextu tohoto tématu jsem se zaměřil na práce, které se zabývají stručnou historií a současným významem této oblasti. Po pečlivé analýze několika autorů je možné pozorovat jistý společný trend v akademické debatě na toto téma. Všichni autoři se zabývají historickým vývojem Jihočínského moře v kontextu růstu velmocenského postavení Číny a rostoucího napětí územních sporů mezi státy, jejichž pobřeží je omýváno tímto mořem. Prvním autorem, jehož text jsem využil k získání důležitých poznatků, je Stein Tønnesson, který se rozepisuje o Jihočínském moři v textu „The South China Sea: Historical developments“ v knize Routledge Handbook of the South China Sea (2021). Jak již název napovídá, autor se zaměřil na historický vývoj v této oblasti, který rozdělil do několika kapitol – zmapování moře, námořní soupeření, spory o svrchovanost nad ostrovy, expandování ekonomických zón a environmentální degradace. Tønnesson ve své práci popisuje významné historické události, které jsou klíčové pro pochopení dnešní dynamiky sporů v Jihočínském moři. Významnou pasáží je část věnující se vývoji územních sporů o ostrovy, souostroví a dnes nejčastěji zmiňované atoly, mělčiny

a útesy. Autor se věnuje problematice Jihočínského moře v kontextu územních sporů a jednání Číny včetně veškerých důležitých událostí komplexně deskriptivním způsobem popisuje. Za velmi přínosnou považuji část jeho práce věnující se detailní deskripci jednotlivých sporů v průběhu 20. století a rovněž tu pasáž, která se věnuje formulaci úmluvy UNCLOS. Dalším autorem, který se zabýval geopolitickým významem Jihočínského moře, je Benjamin J. Sacks v článku „The Political Geography of the South China Sea Disputes“ (2022). V této práci se autor opět deskriptivně snaží o vysvětlení důležitých aspektů tohoto regionu. Kromě užitečného popisu geopolitické důležitosti Jihočínského moře se autor zaměřil na ekonomický význam této oblasti jakožto námořní křižovatky umožňující proudění velkého objemu mezinárodního obchodu a také jako na oblast poskytující mnoho zdrojů nerostných surovin. Autor se rovněž zabýval historií této oblasti, avšak za důležitou považuji zejména tu pasáž, kde se vyjadřuje k fungování úmluvy UNCLOS. Zahraniční politika Číny v oblasti mezinárodních vztahů je předmětem dlouhodobé diskuse. Maris Taylor Fravel v práci „China's Strategy in the South China Sea“ (2011) analyzuje chování Číny v kontextu územních sporů v Jihočínském moři optikou udržování svých územních nároků. Fravel se zaměřuje na vývoj čínské zahraniční strategie v průběhu 20. a na začátku 21. století. Autor pomocí různých studií popisuje čínské zájmy v Jihočínském moři včetně vznášení nároků na Paracelské a Spratlyho ostrovy. Dále popisuje, jak se tyto nároky v průběhu let vyvíjely, a vysvětluje kodifikování těchto zájmů Čínou v rámci domácí politiky. Fravel zmiňuje rovněž nekompatibilitu těchto nároků s úmluvou UNCLOS, jíž je Čína účastníkem. Za velmi přínosný považuji ten autorův závěr, v rámci kterého dospívá k tvrzení, že Čína ke konsolidaci svých zájmů využívá strategie oddalování jakéhokoliv regionálního rozvoje a kooperace mezi dotčenými státy. Celkově tato práce prezentuje velmi užitečné informace o zahraniční politice Číny v oblasti Jihočínského moře jako např. formulace smluv Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea a Code of Conduct či eskalující incidenty na začátku 21. století, které jsou důležité pro pochopení dnešních souvislostí. Dalšími autory, kteří se této problematice věnují, jsou Christian Wirth a Valentin Schatz, kteří ve svém odborném textu „South China Sea „Lawfare“: Fighting over the Freedom of Navigation“ (2020) popisují čínské praktiky v Jihočínském moři. V jejich textu je zmíněna čínská iniciativa rekultivování mořských atolů k využití pro vojenské účely. Článek těchto autorů se detailně zaměřuje na kroky, které mohou potencionálně přispívat k rostoucímu napětí mezi Čínou a USA. Autoři deskriptivně popisují vývoj událostí v Jihočínském moři právě mezi těmito dvěma mocnostmi a vysvětlují několik důležitých

událostí proběhlých ve druhé dekádě 21. století. Geopolitickou citlivost Jihočínského moře pro čínský velmocenský růst dále popisuje Paweł Paszak v článku „The Malacca Strait, the South China Sea and the Sino-American Competition in the Indo-Pacific“ (2021). Tento autor se zabývá současným vývojem událostí a podtrhuje význam námořních cest tzv. Sea Lines of Communication (tzv. SLOC) pro Čínu a její námořní dopravu, která je velmi závislá na dovozu nerostných surovin přes Malackou úžinu a dále napříč Jihočínským mořem. Paszak dochází k závěru, že čínská zahraniční politika je postavena na snaze co nejvíce konsolidovat svůj mocenský růst, který je však zranitelný vzhledem k přílišné závislosti na Malacké úžině, která slouží jako hlavní námořní cesta pro dovoz klíčových nerostných surovin do Číny. Tento zdroj považuji za velmi přínosný, neboť klade důraz na kritičnost Malacké úžiny a ostrovních řetězců, protože se jedná o jedny z klíčových překážek Číny na cestě k dalšímu mocenskému růstu. V oblasti zkoumání čínské zahraniční politiky jsem byl zaujat prací autorů Yaoyao Dai a Luwei Rose Luqiu „Wolf Warriors and Diplomacy in the New Era: An Empirical Analysis of China’s Diplomatic Language“ (2022). Tato práce se zabývá analýzou transkripcí tiskových konferencí čínského ministerstva zahraničí za posledních 20 let. Autoři se snažili zanalyzovat, zda za vlády Si Ťin-pchinga dochází k navýšení asertivity čínské diplomacie. Článek se zabýval tzv. vlčí diplomacií, což považuji za klíčové k pochopení vývoje zahraniční politiky Číny v Jihočínském moři. Autoři se věnují čínské diplomacii za Tenga Siao-pchinga a posléze přechází až do současnosti. V této práci se zabývají vyjádřeními čínských diplomatů a politiků na různých platformách, jako je např. X (bývalý Twitter), avšak největší váhu přikládají tiskovým konferencím, které považují za platformu, která reflektuje názory a postavení nejvyšších pater v čínské politice, tedy názory vedení Číny a Si Ťin-pchinga. Tímto postupem se snažili zjistit, zda vlčí diplomacie opravdu nabrala na efektivnosti i v rámci čínské diplomacie. Autoři pracovali s nejcitlivějšími termíny, které v čínském veřejném prostoru zaznívají (např. Tchaj-wan, Japonsko a druhá světová válka, vztahy mezi USA a Čínou atd.). Pomocí specifické metodiky dospěli k závěru, že po nástupu Si Ťin-pchinga skutečně dochází k určité míře navýšení tvrdého a asertivního vyjadřování v kontextu těchto citlivých témat. Za velmi přínosné považuji zjištění, že čínští diplomaté se takto vyjadřují, aby uspokojili výbušnou domácí nacionalistickou část společnosti. Vlčí diplomacie je tedy důležitou součástí dnešní zahraniční politiky Číny. Dalšími autory, kteří se zabývají zahraniční politikou Číny v Jihočínském moři, jsou Feng Zhu a Lungqun Li v článku “China’s South China Sea Policies v knize Routledge Handbook of the South China Sea (2021). Tito autoři pečlivě

popisují vývoj zahraniční politiky Číny po jednotlivých dekádách od 50. let 20. století až po současnost. Dále zmiňují důležité aspekty této politiky, jako je její cíl v Jihočínském moři, vztah s USA a politika Číny vzhledem k územním sporům. Zajímavou prací je rovněž článek „Is Assertiveness Paying the Bill? China’s Domestic Audience Costs in the South China Sea Disputes“ od Eryana Ramadhaniho (2019). Ten se také věnuje otázce asertivity čínského jednání v Jihočínském moři a důkladně popisuje její zahraniční politiku v kontextu extenzivního vývoje územních sporů v tomto regionu. Využitím teorie „audience cost“ se autor snaží popsat kořeny asertivity v zahraniční politice Číny. To provádí analýzou na dvou úrovních. První úroveň je domácí publikum a druhou je konzistence chování lídrů v krizích. Autor dospěl k zajímavému závěru, který spočívá v tom, že asertivita v mezinárodních vztazích není jasně definovatelná, tudíž i asertivita čínské zahraniční politiky je diskutabilní. I přesto autor argumentuje, že nástup Si Ťin-pchinga přispívá k větší míře zahraničního jednání Číny, které bychom mohli označit za asertivní. Maximilian Ernst se ve své práci „Control Through Cooperation? Assessing China’s Economic and Military-Strategic Interests in the South China Sea“ (2022) zabývá podobným tématem. Tento autor se zaměřuje na strategický cíl Číny - vytrvat ve velmocenském souboji s USA. Dotýká se rovněž územních sporů, ale podtrhuje zejména čínské strategické a ekonomické cíle spojené s vytouženou nadvládou v Jihočínském moři. V závěru uvádí, že Čína se snaží různými způsoby konsolidovat svou moc v tomto regionu. Ve stejném duchu se nese práce Nguyena Huu Quyeta „Chinese Strategy in the South China Sea: A growing quest for vital economic and strategic interests“ (2023), který se také zabýval geopolitickými zájmy Číny v Jihočínském moři a důležitými událostmi ovlivňujícími vývoj tamních územních sporů.

Významným tématem je také role organizace ASEAN v tomto regionu. Touto otázkou se zabýval např. Edcel John A. Ibarra ve své práci „Issue-Based Cooperation on Conflict Resolution in the South China Sea: Exploring Roles for ASEAN Beyond the Code of Conduct“ (2022). Tato práce zkoumá roli ASEANu v kontextu kooperace a urovnávání územních sporů v Jihočínském moři. Konkrétně autor zmiňuje roli ASEANu jako nástroje prevence eskalace konfliktů a managementu sporů. Důležitým milníkem je vývoj jednání o vzniku Code of Conduct (COC) a posléze Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea (DOC). Článek popisuje snahy přetvořit tyto dokumenty v nástroje, které by dokázaly zabránit eskalaci územních sporů, ovšem autoři zmiňují realitu selhání těchto jednání za účelem dosažení kýženého cíle. Autor dochází k závěru, že organizace momentálně může sehrávat pouze limitovanou roli v urovnávání těchto sporů. Otázkou

UNCLOS se zabývají také Sekwoo Lee a Lowell Bautista. Ve svém textu „Semi-enclosed seas cooperation under Unclos“ rovněž z knihy Routledge Handbook of the South China Sea (2021), prozkoumávají postavení úmluvy UNCLOS z ní vyplývající povinnosti, které musí signatářské státy splňovat.

V rámci této literární rešerše zahrnující téma Jihočínského moře a zahraniční politiky Čínské lidové republiky jsem získal řadu důležitých poznatků, které budou užitečné pro následující výzkum. Současná akademická debata dostatečně pokrývá oblast Jihočínského moře, a to včetně veškeré historie. Dostupná literatura se zdárně zabývá i vývojem územních sporů v tomto regionu. V oblasti čínské zahraniční politiky jsem se setkal s adekvátním množstvím zdrojů, každý z nich komplexně popisoval jednání Číny v oblasti mezinárodních vztahů, konkrétně se autoři zabývali důležitými aspekty, které při formování zahraniční politiky Číny sehrávají klíčovou roli. Za důležité a užitečné také považuji dostatečné vysvětlení čínské diplomacie a nacionalismu, které jsou významné v rámci pochopení kontextu územních sporů v Jihočínském moři. V neposlední řadě bych chtěl zdůraznit, že jsem se v rámci studia literatury na témata o UNCLOS a roli ASEANu v tomto regionu setkal s dostatečným množstvím zdrojů, které se těmto tématům věnovaly. Po důkladném studiu literatury jsem dospěl k závěru, že ačkoliv se akademická debata věnuje zcela dostatečně výše zmíněným tématům, která jsou v současné době velmi významná, vnímám určitou absenci pozornosti konkrétně čínské zahraniční politice v kontextu přijatých závazků vyplývajících z mezinárodních smluv, dohod a deklarácí, ke kterým se Čína zavázala. Dovolím si tvrdit, že pro správné pochopení souvislostí otázky územních sporů a jednání Číny je důležité věnovat se i komparaci těchto závazků se skutečnými kroky čínské zahraniční politiky.

2. Teoretická část

Předmětem této práce je komparace zahraniční politiky Čínské lidové republiky (dále také jen „Čína“) v oblasti Jihočínského moře s mezinárodními smlouvami a deklaracemi relevantními pro tento region, ke kterým se Čína zavázala, respektive jichž je účastníkem. Pro teoretické zasazení práce budou použity teorie realismu a regionálních bezpečnostních komplexů, které dokáží nejlépe zachytit kontextuální realitu stavu věcí.

2.1 Realismus

První teorii, kterou hodlám v rámci této bakalářské práce využít, je realismus. Mezinárodní vztahy dle teorie realismu stojí na předpokladu, že základní stavební jednotkou systému mezinárodních vztahů jsou státy a u nich je nejdůležitějším aspektem jejich moc. Po druhé světové válce tuto teorii rozvíjel Hans Morgenthau. Ten tvrdil, že politika v mezinárodních vztazích je ovládána objektivními a nadčasovými zákony, které jsou zakořeněné v neměnné lidské přirozenosti, jež je charakterizována sobectvím a touhou po moci (Drulák, 2011, s. 360). Dle realistů existuje hned několik zdrojů moci. Mezi tu nejdůležitější formu moci řadí vojenskou sílu, která vyplývá z tzv. bezpečnostního dilematu, kdy se stát musí rozhodnout, jestli zbrojit či nezbrojit. Pokud se stát rozhodne zbrojit, je v ohrožení stabilita mezinárodního systému. Jestli zvolí druhou variantu a zbrojit nebude, jeho bezpečnost bude v ohrožení (Drulák, 2011, 360). Z tohoto důvodu realisté věří, že války mezi státy jsou nevyhnutelné, neboť každý stát sleduje jiné cíle, což může být zdrojem potenciálních konfliktů. Takové cíle jsou v souladu s mocenskými zájmy těchto států. Tyto národní zájmy mohou státy skrývat za různá morální přesvědčení (Drulák, 2011, s. 360).

Příkladem může být přesvědčení Číny o svých mocenských zájmech po tzv. století ponížení. Tento fenomén znamená v čínské interpretaci století začínající opiovými válkami a končící vítězstvím komunistických sil v čínské občanské válce, během které docházelo k intervencím ze strany koloniálních mocností do pevninské Číny. Čína je přesvědčena, že po této historické zkušenosti má plné právo na to, aby o čínských mocenských zájmech rozhodoval pouze čínský lid. Za klíčového aktéra považují realisté tzv. hegemonu. Ten představuje stát, který vlastní rozhodující podíl moci. Tento stát je schopen zajistit dodržování základních pravidel mezinárodního systému nebo jej přímo stabilizovat (Drulák, 2011, 360). Morgenthau v kontextu realismu také zmiňuje důležitou roli nacionalismu, jenž dokáže přinutit jedince k tomu, aby obětoval své individuální zájmy ve prospěch vyšších

zájmů celého národa.

Na konci 70. let dochází k přeformulování myšlenek realismu a vzniká neorealismus. Významným představitelem neorealismu je Kenneth Waltz. Dle neorealistů je mezinárodní systém anarchický a neexistuje v něm žádná centrální autorita, která by na něj dohlížela. Klíčovou myšlenkou neorealismu je vnímání státu jako aktéra, který má unikátní mocenské zájmy a je odkázán sám na sebe. Z toho vyplývá, že primárním cílem státu je pečlivé zajištění jeho bezpečnosti, a proto se státy chovají racionálně (Drulák, 2011, s. 367). Podle této teorie riskují státy, které upozadují otázku bezpečnosti, že se stanou obětí expanze státu jiného. Tato myšlenka může být přítomna ve formulaci zahraniční politiky Číny, která byla v průběhu své historie několikrát obětí agrese jiné mocnosti. Teorie realismu a neorealismu je v práci využita z důvodu angažování se Číny v Jihočínském moři, kde dochází k projekci její moci a snaze naplnit její národní zájmy. Tyto zájmy jsou z velké části o zajištění bezpečnosti Číny.

2.2 Teorie regionálních bezpečnostních komplexů

Vzhledem k tomu, že Jihočínské moře je dle úmluvy UNCLOS definováno jako polouzavřené moře, nabízí se rovněž využití teorie regionálních bezpečnostních komplexů od Barryho Buzana a Oleho Wævera. Dle této teorie existuje několik světových regionů, které utváří tzv. bezpečnostní komplex. Součástí tohoto komplexu je několik státních jednotek, jejichž proces sekuritizace je natolik propojený, že jednotlivé bezpečnostní problémy států uvnitř jednoho regionu nemohou být analyzovány bez ohledu na ostatní aktéry ve stejném komplexu (Buzan a Weaver, 2003, s. 44).

Sekuritizace je proces sociálního konstruování hrozeb, kterým se určité téma může stát bezpečnostní hrozbou. Z depolitizovaného tématu (není předmětem veřejné debaty a stát se o něj nezajímá) vzniká prostřednictvím sekuritizačního aktu téma politizované (je součástí veřejné debaty a stát usiluje o alokaci nezbytných zdrojů k řešení této hrozby) (Buzan, Weaver a Wilde, 2005, s. 26). V bezpečnostních otázkách je primárním sekuritizačním aktérem stát a publikum, kterému je tato hrozba představována, může být např. obyvatelstvo nebo představitelé armády. Základním kritériem pro sekuritizaci je prezentování sekuritizovaného tématu jako existenční hrozby, které vyžaduje speciální pozornost (Buzan, Weaver a Wilde, 2005, s. 27).

Sekuritizační proces je součástí právě teorie o regionálních bezpečnostních

komplexech, přičemž její využití považují za velmi praktické, neboť je kompatibilní s tradičními teoriemi mezinárodních vztahů, jako je např. realismus či liberalismus (Buzan a Weaver, 2003, s. 40). Díky konceptu regionální bezpečnosti můžeme lépe porozumět dynamice mezistátních vztahů v konkrétně definované oblasti. V tomto případě se nabízí vhodné aplikování na oblast Jihočínského moře, které se nachází v asijském bezpečnostním superkomplexu. Tato teorie argumentuje tím, že od období dekolonizace docházelo k navyšování autonomie regionální bezpečnosti, přičemž konec studené války tento proces akceleroval (Buzan a Waever, 2003, s. 3). Po konci studené války se regionálně silné státy, jako je právě Čína v oblasti Jihočínského moře, začaly intenzivně soustředit na bezpečnost týkající se regionu, ve kterém se tyto státy nacházejí nebo jsou v jeho bezprostřední blízkosti. Tyto bezpečnostní regiony představují radikální změnu v přístupu k bezpečnosti oproti bipolaritě supervelmocí, která byla vystihující pro období studené války (Buzan a Waever, 2003, s. 3). Právě proto je vhodné nahlížet na současnou bezpečnost prostřednictvím bezpečnostních regionů. Bezpečnostní rizika a jejich význam pro státy tak závisí na tom, v jaké pozici se stát vůči danému komplexu nachází. Hlavní myšlenkou této teorie je fakt, že bezpečnostní hrozby „cestují“ jednodušeji v krátkých vzdálenostech. To je spojeno s tím, že státy jsou uvnitř jednoho komplexu (tj. geograficky uspořádaného shluku států) bezpečnostně propojené (Buzan a Weaver, 2003, s. 4).

Samotný bezpečnostní komplex je definován několika klíčovými proměnnými. Nejprve je ale důležité správně definovat koncept samotného regionu. Z důvodu složitosti správně charakterizovat region vznikla řada různých definic. Region lze definovat jako prostor, který se skládá ze skupiny států se stejným geografickým prostředím a podobnými charakteristikami. Jiné definice argumentují, že geografická blízkost není jediným faktorem, který dokáže region ohraničit. Také je důležité se zaměřit na faktor podobnosti a interakce, které vytvářejí možnost mezistátní kooperace, což umožňuje regionu vůbec vzniknout (Amable, 2022, s. 3). Buzan a Waever nahlíží na koncept regionu prostřednictvím termínu „security“, který zahrnuje primárně zajištění bezpečnosti státu před různými hrozbami.

I přes několik odlišných definic mezi klíčové rysy regionu patří geografická blízkost a významná interakce mezi státy (Amable, 2022, s. 3). Dalším významným prvkem této teorie je přítomnost velmocí, které do těchto regionů mohou vstupovat nebo jsou jeho součástí. Velmoci mohou mít zájem zahájit proces sekuritizace v regionech, které považují za podstatné v kontextu jejich zájmů. Mezitím regionální státy vnímají velmoc jako aktéra,

který dokáže v regionu vytvořit stabilitu (Amable, 2022, s. 4). Velmocenské státy, které se nachází v blízkosti bezpečnostního regionu a mají v něm nějaké národní zájmy, budou chtít v případě jejich ohrožení do tohoto regionu intervenovat (Amable, 2022, s. 4). Jak stabilní region bude, záleží na tom, jak aktivně se velmoc v regionu bude angažovat. Není pravidlem, aby velmoc usilovala o stabilní prostředí. Pro velmocenské státy totiž může být výhodné udržovat v regionech krizovou situaci. Za takových okolností může velmoc získat různé výhody (Amable, 2022, s. 5). Příkladem může být zájem Číny zachovat bipolární soupeření mezi Pákistánem a Indií v jihoasijském regionálním komplexu. Touto strategií se v minulosti snažila Čína zamezit Indii, která aspiruje na silnější postavení v mezinárodním systému, aby se Číně nepletla do jejich zájmů (Buzan a Weaver, 2003, s. 109).

Pro správné pochopení této teorie je také velmi důležité porozumět tomu, jakým způsobem bezpečnostní komplex vůbec vzniká. Předtím, než dochází ke vzniku jasně vymezeného bezpečnostního regionu, existuje shluk geograficky blízkce uspořádaných států, jejichž bezpečnost je vzájemně propojená, avšak neexistuje mezi nimi žádná významná interakce (Amable, 2022, s. 5). Při tomto procesu hrají roli tři proměnné – blízkost velmocí, bezpečnostní externality a agenda regionálních států. Velmocenský stát v tomto případě opět sleduje primárně své bezpečnostní zájmy. Velmoc, která se rozhodla vstoupit do regionu, který trpí absencí struktury bezpečnostního komplexu, a je motivována svými zájmy, se může snažit zajistit regionální stabilitu (Amable, 2022, s. 6). S tím souvisí bezpečnostní externality, které představují různé hrozby přítomné v určitém regionu. Tyto bezpečnostní externality se mohou přenést mimo daný region a mít vliv na státy v jeho blízkosti, tudíž i na přítomnou velmoc. Zde pramení zájem velmocí vstupovat do regionálních komplexů, které se nachází v jejich blízkosti, protože zde mají své strategické zájmy. Velmoc při angažování se v regionu je schopná zahájit proces sekuritizace a umožnit bezpečnostní interakce mezi státy v regionu. Stává se tak hlavním iniciátorem vzniku pevných struktur vzájemné bezpečnostní interakce mezi státy v regionu (Amable, 2022, s. 6). Je možné, že v blízkosti regionu bude operovat vícero velmocí. Pokud různé velmocí posuzují bezpečnostní externality komplexu podobným způsobem, mohou mezi sebou uzavřít určitou formu aliance (Amable, 2022, s. 6). Jinak řečeno, tyto státy budou spolu spolupracovat tak dlouho, dokud to pro ně bude výhodné. V případě, že velmocí nemají podobné zájmy, může vzniknout více bezpečnostních komplexů. Dalším důležitým faktorem, který se podílí na jejich vzniku, je agenda regionálních států. Velmocí nacházející se blízko regionu budou podněcovat regionální státy k aktivní zahraniční politice. Nejprve mohou státy v rámci

absence vzájemných bezpečnostních interakcí upřednostňovat své vlastní zájmy. Alternativou může být také činnost, která bude mít za cíl nalákat velmoc ke kooperaci uvnitř daného regionu (Amable, 2022, s. 7). Velmoc v této situaci dokáže státy v regionu socializovat a zahájit proces budování vzájemných bezpečnostních interakcí (Amable, 2022, s. 7).

Čína je v rámci této teorie ústředním státem asijského superkomplexu, jenž se skládá z několika dalších komplexů a subkomplexů (Buzan a Weaver 2003, s. 96-97). Konkrétně Jihočínské moře se nachází v jihovýchodním asijském subkomplexu (Buzan a Weaver, 2003, s. 99). Jednotlivé regiony je zapotřebí také mezi sebou odlišit. K tomu slouží tzv. izolátor, který může existovat v podobě geografických bariér (pouště, pohoří či oceán) nebo v této roli může být stát, jenž se nachází mezi dvěma komplexy a má k nim přístup, ale nemá dostatek síly na to, aby oba komplexy sjednotil (Buzan a Weaver, 2003, s. 41). V tomto případě odděluje v asijském superkomplexu Myanmar jižní komplex od východního asijského komplexu. V rámci této bakalářské práce bude čínská zahraniční politika posuzována v kontextu jihovýchodního asijského subkomplexu, který se nachází ve větším celku - východoasijském komplexu.

Barry Buzan rozlišuje také několik druhů bezpečnosti – politickou, vojenskou, environmentální, ekonomickou a sociální, přičemž tyto dohromady tvoří vzájemně propojenou a ovlivňující se síť bezpečnosti (Buzan, 1991, s. 433). V rámci této práce bude zahraniční politika Číny posuzována zejména optikou bezpečnosti politické a vojenské. Důvodem, proč se práce věnuje pouze těmto druhům bezpečnosti, je silný vztah mezi politickými a vojenskými zájmy Číny v této oblasti. Čínské aktivity v Jihočínském moři, které jsou v práci podrobně rozepsány, zřetelně naznačují, že snahou Číny je mocenský růst, který je právě v případě tohoto regionu úzce spojen s procesem militarizace. Z tohoto důvodu se práce soustředí zejména na bezpečnost politickou a vojenskou. Teorie regionálních bezpečnostních komplexů, která je v této práci aplikována, rovněž pracuje s širším pojetím bezpečnosti. I přes fakt, že se tedy práce zaměřuje pouze na výše uvedené dva druhy bezpečnosti, je tato teorie využita pro svou vhodnost při analyzování dynamických událostí regionu Jihočínského moře. Bezpečnost všech aktérů v této oblasti je vzájemně propojena a navíc jsou tito aktéři geograficky položeni tak, že se navzájem nemohou ignorovat. Pro takto charakterizovaný region je vhodné využití právě této teorie. Čínské geopolitické zájmy v této oblasti jsou rozhodně i otázkou bezpečnosti ostatních druhů a nepochybně dochází

k tomu, že se vzájemně tyto bezpečnosti ovlivňují, avšak hlavním záměrem této práce je posoudit tyto zájmy prostřednictvím těch bezpečností, které působí v této oblasti nejdominantněji, a tou jsou bezpečnost politická a vojenská.

3. Metodologie

3.1 Výzkumná otázka

Pro splnění cílů práce je důležité nejprve definovat základní záměry, a to v podobě výzkumných otázek. Zodpovězení těchto otázek bude vycházet z teoretického rámce a metodologického nastavení. Současně bude kladen důraz na výběr vhodných zdrojů. Hlavní výzkumná otázka byla formulována následovně:

Existuje rozdíl mezi tím, jak se Čína v Jihočínském moři opravdu chová a tím, co je stanoveno ve smlouvách a deklaracích, ke kterým se sama zavázala?

Pokud mezi zahraniční politikou Číny v Jihočínském moři a obsahem těchto smluv opravdu rozdíl je, práce se dále pokusí zodpovědět na vedlejší výzkumnou otázku:

Přispívá Čína tímto chováním k eskalaci napětí v regionu?

Do jaké míry je reálné jednání Číny v nesouladu s deklaratorním zněním jejich závazků?

3.2 Sběr dat

Tato komparativní analýza bude využívat jak primární, tak sekundární zdroje. V rámci primárních zdrojů bude práce využívat konkrétní mezinárodní smlouvy a deklarace. Z tohoto typu zdrojů budou využity i konkrétní vládní prohlášení a stanoviska. Práce bude rovněž čerpat informace ze sekundárních zdrojů, mezi které se řadí odborné publikace, literatura či jiné odborné akademické práce. Vzhledem k tomu, že práce bude pracovat se zahraničními zdroji, které obsahují řadu anglických názvů a jmen, budou tyto pojmy, pokud to bude možné, překládány. V opačných případech budou tyto názvy a jiné nepřeložitelné výrazy vysvětleny v poznámkách pod čarou. Pro splnění cílů této práce budou vybrány ty mezinárodní smlouvy a deklarace, které považují za nejrelevantnější v kontextu územních sporů a dění v Jihočínském moři.

3.3 Limity práce

Tato bakalářská práce má rovněž mnoho limitů, které je nutno zmínit. Dynamika zahraniční politiky každého státu je kontinuální a řídí se národním zájmem. Proto bude určitým problémem rozsah práce, který neumožní zahrnout a zohlednit veškeré proměnné, které v průběhu 20. století formovaly vývoj zahraniční politiky Číny v Jihočínském moři. Dalším limitem této práce je fakt, že z hlediska mezinárodního práva je složité posoudit konkrétní kroky zahraniční politiky Číny v Jihočínském moři, neboť některé dokumenty jsou pouze deklaratorní povahy. Cílem práce tedy není hodnotit čínské jednání v tomto regionu prostřednictvím mezinárodního práva, nýbrž pouze posoudit soulad čínského jednání se zněním těchto dokumentů.

3.4 Definice pojmů

3.4.1 Jihočínské moře

Jihočínské moře můžeme definovat podle úmluvy UNCLOS jako tzv. polouzavřené moře, které se vyskytuje na okraji Tichého oceánu. Přístup k tomuto moři má Čína, Filipíny, Vietnam, Malajsie, Singapur, Brunej, Tchaj-wan, Kambodža a také Indonésie. Abychom mohli správně identifikovat polouzavřené moře, tak dle UNCLOS je zapotřebí, aby takové moře bylo obklíčeno minimálně dvěma či více státy (Bautista a Lee, 2021, s. 323).

3.4.2 UNCLOS

Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu (nebo také jen „UNCLOS“) je mezinárodní dokument, který vytváří právní rámec definující akceptovatelné jednání států v mořském prostoru (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982).

3.4.3 Historická práva

Pojem historická práva v mezinárodním právu není zcela jasně definovaný koncept a trpí absencí jasně formulované definice. Jedna z interpretací tohoto konceptu hovoří, že historická práva označují vlastnictví území pevninského či námořního charakteru, které stát získal v průběhu historické konsolidace. Za normálních okolností by takové vlastnictví v kontextu mezinárodního práva nebylo legitimní (Zou, 2001, s. 150). Vývoj konceptu historických práv je od počátku úzce spojen s námořním územím, a to zejména v souvislosti

s mořskými zálivy a zátokami (Zou, 2021, s. 150). Úmluva UNCLOS se historickými právy zabývá pouze v omezené míře. Tento koncept je zmíněn v souvislosti se zátokami, vymezením teritoriálního moře a procedurami řešení sporů (Zou, 2021, s. 152). I přes to je úmluva UNCLOS ve vztahu k historickým právům poměrně nejasná a otázku těchto práv ponechává spíše na mezinárodním obyčejovém právu (Zou, 2021, s. 152).

3.4.4 Mezinárodní smlouva

Definice mezinárodních smluv můžeme nalézat v právních dokumentech týkajících se mezinárodního práva nebo také v konkrétních mezinárodních smlouvách. Důležitým právním dokumentem, který se definováním mezinárodní smlouvy zabývá, je Vídeňská úmluva o smluvním právu. Dle této úmluvy je mezinárodní smlouva definována jako písemně zhotovený dokument řídící se mezinárodním právem. Taková smlouva je uzavřena mezi několika státy, přičemž může být sepsaná v jedné, ve dvou nebo více souvisících listinách, a to ať už je její název jakýkoliv (Vyhláška č. 15/1988 Sb., 1988). Příkladem takové dohody může být úmluva Organizace spojených národů o mořském právu (UNCLOS). Mezinárodní smlouva obsahuje tzv. smluvní stát nebo také smluvní stranu, která souhlasila se závazáním se ke smlouvě, která vstoupila či nevstoupila v platnost. Mezinárodní smlouva je poté tzv. ratifikována, což znamená její přijetí či případně vyjádření souhlasu státu na mezinárodním poli se závazáním se k dané smlouvě (Vyhláška č. 15/1988 Sb., 1988).

3.4.5 Mezinárodní deklarace

Pod pojmem mezinárodní deklarace se rozumí dokument, kterým státy vyjadřují své porozumění určité interpretaci stanovených otázek (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Na rozdíl od jiných dokumentů deklarace pouze vyjasňuje politickou vůli státu a ne vždy je jejím cílem legální závazek platící pro smluvní strany. Deklarace tak může být v roli pouze interpretativní, kdy se snaží o vysvětlení či poukázání na zaujaté stanovisko státu k nějaké věci. Efekt mezinárodní smlouvy v kontextu mezinárodního práva může deklarace také plnit, avšak je zapotřebí, aby státy v rámci vyjednávání deklarace vyslovily zájem a úmysl k vytvoření legálně zavazujících povinností. Některé deklarace mohou nabývat legálních závazků později v průběhu jejich existence nebo reflektují mezinárodní obyčejové právo (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Takovým případem může být např. Všeobecná deklarace lidských práv.

3.4.6 Kodex chování

V mezinárodním prostoru zastávají kodexy chování roli regulačních nástrojů, které jsou tvořeny souborem pravidel a zásad. Zaměřují se na chování adresovaných států a mohou se týkat obecných či specifických oblastí regulace. Kodexy chování mohou být vyhlášovány státy a mezinárodními či nevládními organizacemi (Friedrich, 2010).

4. Přijaté deklarace, mezinárodní smlouvy a jiné dokumenty

4.1 UNCLOS

Prvním dokumentem, který je pro pochopení dynamiky Jihočínského moře klíčový, je Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu (nebo také „UNCLOS III“). Tento dokument stanovuje právní rámec, ve kterém je definováno akceptovatelné jednání států v mořském prostoru. Nutnost vymezit pravidla námořního prostoru vyvstala z událostí proběhlých ve 20. století, kdy si řada států začala klást nároky na přilehlá mořská území. V roce 1945 nařídil prezident Harry Truman unilaterálně rozšířit jurisdikci Spojených států amerických až na kontinentální šelf země, a to z důvodu přítomnosti nerostných surovin v této oblasti (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Tímto vznikl trend, který posléze následovaly další státy. Mořské území začalo být prostorem, ve kterém docházelo k projekci národních zájmů. Zájem států nárokovat si část mořského území a absence jakýchkoliv formálních pravidel, která by jednání států ve vztahu k mořskému prostoru kontrolovala, vedly k tvorbě překrývajících se zájmů, což zapříčinilo existenci sporů o mořské území. Nespoutané prozkoumávání moří a také oceánů mělo za následek i ohrožení mořské fauny a flóry (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Mohutný rybolov, intenzivní znečišťování moří ropnými tankery a především konfliktní zájmy mezi státy v oblasti mořského prostoru, donutily mezinárodní společenství k definování pravidel týkajících se mořského teritoria (United Nations, 1998). V rámci iniciativy pro vytvoření práva upravující režim moří proběhlo v historii hned několik významných konferencí pod záštitou OSN. Zcela první konference se uskutečnila v roce 1956, která o dva roky později vedla k vytvoření čtyř smluv. Mezi ty patří úmluva o teritoriálních vodách a přilehlých zónách, kontinentálním šelfu, volných mořích a o rybolovu a ochraně živých zdrojů na volném moři. V roce 1960 se konala druhá konference, kdy 87 přítomných států projednávalo nejasnosti z první konference. Výsledkem vyjednávání ovšem nebyly žádné nové dohody, které by tyto nedostatky vyjasnily. V roce 1967 varoval maltský velvyslanec při OSN před rozšiřováním mocenských soubojů do moří a oceánů, přičemž takový stav by mohl značně přispět k eskalacím napětí mezi státy a nestabilitě světového pořádku (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Po této iniciativě byla v roce 1973 uspořádána třetí konference OSN o mořském právu, která byla završena v roce 1982 formulováním úmluvy UNCLOS III. Tento dokument oficiálně vešel v platnost o 12 let později v roce 1994 a dodnes jej ratifikovalo

169 států, a to včetně Číny (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Hlavním cílem UNCLOS III je nastavení pravidel jednání a práv států v kontextu využívání moří a oceánů (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Pro splnění tohoto cíle úmluva definuje několik klíčových prvků.

4.1.1 Teritoriální vody a přilehlé zóny

Prvním pásmem mořského území, které definuje úmluva UNCLOS III, jsou teritoriální vody. Svrchovanost státu sahá na území od pobřeží až do přilehlého pásu moře, přičemž délka tohoto pásu nesmí být větší jak 12 námořních mil. V případě souostrovního státu se jedná o pás od souostrovních vod až do pásu přilehlého moře (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Dle úmluvy platí svrchovanost i ve vzdušném prostoru, nad mořským dnem i v podzemí teritoriálního moře. Přes teritoriální vody mohou proplouvat lodě jiných států (včetně vojenských) bez jakéhokoliv omezení, každopádně nemohou v tomto pásmu kotvit. Stát, kterému náleží svrchovanost nad teritoriálními vodami, má povinnost nenarušovat svobodnou plavbu, avšak náleží mu veškeré právo pozastavit v oblastech teritoriálního moře průjezd cizích plavidel, pokud se jedná o nezbytnou ochranu jeho bezpečnosti (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). V případě, že do teritoriálních vod vpluje válečná loď, která nedodrжуje pravidla stanovená dle úmluvy UNCLOS III, pobřežní stát má právo požádat tuto loď o opuštění oblasti teritoriálních vod (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Stát, který vykonává svrchovanost nad teritoriálními vodami, má právo využívat oblast jakýmkoliv způsobem (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Druhým pásmem, které navazuje na teritoriální vody, je přilehlá zóna. Ta nesmí měřit více než 24 námořních mil od základní linie, od které se měří také šíře teritoriálních vod. V této oblasti již neplatí suverenita státu. V přilehlých zónách má stát právo vykonávat kontrolu nad celními, daňovými, přistěhovaleckými a zdravotními zákony. V případě, že dojde k jejich porušení, stát je oprávněn potrestat kohokoliv, kdo se dopustil nedodržení těchto zákonů (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982).

4.1.2 Výlučná ekonomická zóna

Výlučná ekonomická zóna (dále také jen „EEZ“) je námořní pásmo, na které má právo každý pobřežní stát. Zóna EEZ může dosahovat maximálně 200 námořních mil a je měřena od linie, od které se dle UNCLOS měří šířka teritoriálních vod (United Nations

Convention on the Law of the Sea, 1982). V rámci EEZ mají pobřežní státy právo na využívání živých i neživých zdrojů a využívání pásma pro jiné ekonomické účely definované dle úmluvy (United Nations, 1998). Ostatní státy, ať už se jedná o pobřežní či vnitrozemské, mají právo na svobodnou plavbu a svobodný přelet tak, jak je definuje článek 87 úmluvy. V EEZ neplatí svrchovanost státu (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982).

4.1.3 Režim ostrovů

Na základě UNCLOS III je režim ostrovů definován jako ostrov s přirozeně vytvořenou pevninou, který je obklopen vodou a při přílivu zůstává nad hladinou. Teritoriální moře, přílehlá zóna, výlučná ekonomická zóna a kontinentální šelf tohoto ostrova jsou určovány v souladu s ustanoveními této úmluvy, která platí pro ostatní pevninská území (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Skály, které nemohou samy o sobě udržovat lidské obydlí či produkovat ekonomickou činnost, nemají právo na ustanovení mořských pásem tak, jak stanovuje UNCLOS III při pobřežních či ostrovních státech (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982).

4.1.4 Kontinentální šelf

Další důležitou součástí úmluvy UNCLOS III je kontinentální šelf. Do kontinentálního šelfu zahrnujeme mořské dno a podmořské podloží oblastí, které se rozprostírá mimo jeho teritoriální moře. Kontinentální šelf přirozeně prodlužuje pevninské území, avšak jeho délka je limitována úmluvou, a to do maximální vzdálenosti EEZ, tedy 200 námořních mil (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). V případě, že kontinentální šelf pobřežního státu přesahuje limit pásma EEZ, mohou pobřežní státy do deseti let po ratifikaci úmluvy požádat o jeho rozšíření, a to až do vzdálenosti 350 námořních mil (United Nations, 1998). Žádostmi na rozšíření kontinentálního šelfu se zabývá Komise pro vymezení kontinentálního šelfu. V rámci kontinentálního šelfu mají pobřežní státy právo využívat přítomné zdroje nerostných surovin (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982).

4.1.5 Jiná ustanovení UNCLOS

Podle článku 1 charty OSN je zapotřebí, aby v mezinárodním prostoru byla

zachovávána mezistátní kooperace a uchovávaly se přátelské vztahy (Bautista a Lee, 2021, s. 323). Úmluva UNCLOS obsahuje stejné principy v celém svém znění. Státy, které jsou signatáři této úmluvy, jsou zavázány kooperovat s ostatními státy a volit mírová řešení při jakémkoliv sporu v rámci implementace UNCLOS. Mezistátní spolupráce je zdůrazněna zejména článkem 123, který tuto povinnost deleguje na všechny státy, jež jsou situovány uvnitř polouzavřeného moře (Bautista a Lee, 2021, s. 323). Stejně jako v chartě OSN, povinnost spolupráce je v úmluvě UNCLOS pouze deklaratorním prohlášením, které nemá legálně zavazující charakter (Bautista a Lee, 2021, 324). Polouzavřená moře se potýkají s řadou problémů a Jihočínské moře tomu není výjimkou. V těchto mořích dochází ke křížení EEZ pobřežních států, což vede ke sporům. Jedním z důvodů je komplikované vymezení plné délky EEZ či teritoriálních vod (Bautista a Lee, 2021, s. 323). Současně je problémem fakt, že polouzavřená moře jsou ovlivněna přirozenou soutěží států o přístup k živým a neživým zdrojům. UNCLOS v případě křížení EEZ nebo jiných mořských pásem stanovuje spravedlivé rozdělení stejným dílem pro všechny strany, kterých se spor týká (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). I přes nejednoznačnou formulaci stanovující povinnosti kooperovat a řešit konflikty mírovými prostředky obsahuje UNCLOS pasáž, která stanovuje procedury sloužící k urovnání konfliktů (např. spor překrývajících se mořských pásem), které jsou závazné pro všechny signatářské státy (Nguyen, 2017, s. 1). Článek 279 zdůrazňuje mírové prostředky jako jedinou možnou formu řešení těchto sporů v kontextu implementování úmluvy. Pro tento účel mají signatářské státy několik alternativ, kterými mohou vzniklé spory řešit - Tribunál pro mořské právo, Mezinárodní soud spravedlnosti, rozhodčí soud zřízený v souladu s přílohou VII úmluvy nebo speciální rozhodčí soud zřízený dle přílohy VIII úmluvy pro jednu nebo více kategorií sporů uvedených dle UNCLOS. Zvolený rozhodující orgán má kompletní jurisdikci nad vzniklým sporem a jeho finální rozhodnutí je konečné a závazné, tudíž zúčastněné strany jsou povinny se jím řídit (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Vzhledem k právnímu zakotvení úmluvy UNCLOS zůstává tato mezinárodní smlouva tím nejvíce zavazujícím dokumentem, k jakému se Čína v mezinárodním prostoru uvázala. Nejedná se ovšem o jedinou iniciativu, kterou Čína přijala za účelem snížení konfrontací a sporů mezi státy v Jihočínském moři.

4.2 Regionální spolupráce: Čína a ASEAN

Dne 8. srpna roku 1967 bylo založeno Sdružení národů jihovýchodní Asie (dále také

jen „ASEAN“). Zakladatelskými státy se staly Indonésie, Malajsie, Filipíny, Singapur a Thajsko. Dnes čítá organizace celkově 10 členských států poté, co se připojily Brunej, Kambodža, Laos, Vietnam a Myanmar. Hlavními důvody, proč ke vzniku organizace došlo, byly akcelerace ekonomického růstu, podněcování kooperace a udržení stability, míru a dodržování pravidel stanovených chartou OSN (Beckman a Dang, 2021, s. 336). V průběhu 90. let začala bezpečnostní situace v Jihočínském moři eskalovat, a to z důvodu námořních nároků pobřežních států. Tato eskalace mnohdy vyústila v několik incidentů mezi členskými státy ASEANu a Čínou. Obdobně, jako tomu bylo při iniciaci vyjednávání o úmluvě UNCLOS, i zde byla přítomná obava ze vzniku závažných konfliktů. Zcela poprvé se začalo uvažovat o vytvoření pravidel chování států v regionu v roce 1992, a to v podobě regionálního kodexu chování (tzv. Code of Conduct, dále také jen „COC“) (Beckman a Dang, 2021, s. 343).

V roce 1995 se začalo opětovně diskutovat o vytvoření kodexu chování na regionální úrovni, přičemž o pět let později v roce 2000 proběhla první oficiální konzultace mezi Čínou a organizací ASEAN na téma tohoto kodexu. Vyjednávání nebyla jednoduchá a potýkala se s různými překážkami. Čína při formulaci podoby kodexu chování nebyla ochotna označit Paracelské ostrovy za oblast, na kterou by platila pravidla tohoto kodexu chování, a rovněž odmítala učinit závazky zdržení se obsazování nových ostrovů a atolů. Další podmínkou, kterou Čína požadovala, byl zákaz multilaterálních vojenských cvičení v oblasti Spratlyho ostrovů. Tento požadavek ASEAN odmítl (Beckman a Dang, 2021, s. 343). Vyjednávání se tak zdálo být ve slepé uličce, ale v červenci roku 2002 bylo Brunejí navrženo vytvořit alespoň deklaratorní prohlášení o kodexu chování (tzv. Declaration on the Conduct of Parties in the South China sea, dále také jen „DOC“), které by bylo méně závazné, než jak tomu mělo být v případě formálního kodexu chování (Code of Conduct). Oba relevantní aktéři, tedy ASEAN a Čína, tento návrh přijali a v listopadu roku 2002 bylo deklaratorní prohlášení o kodexu chování přijato (Beckman a Dang, 2021, 343). Obsah tohoto dokumentu deklaroval společné úsilí signatářských států respektovat mezinárodního právo, uplatňovat mírové řešení sporů a respektovat svobodnou plavbu a přelet. Tato deklarace se dá považovat za předstupeň formálního kodexu chování, ovšem jejím přijetím strany signalizují příslib konat podle znění v kontextu Jihočínského moře (Indo-Pacific Defense Forum, 2023). Deklaratorní prohlášení o kodexu chování představuje první dokument mezi ASEANem a Čínou, který si kladl za cíl monitorovat aktivity v Jihočínském moři, a to na základě akceptovaných norem chování. Přijetí tohoto dokumentu byl významný krok vpřed

k udržení stability a kooperace v regionu. ASEAN a Čína tímto vyjádřily zájem o kooperaci, dodržování mezinárodní práva a úmluvy UNCLOS (Amer a Jianwei, 2021, s. 359). Stále se ale jedná o dokument pouze deklaratorního typu, který není právně zavazující. Nejedná se tak o instrument, který by dokázal vynucovat stanovené požadavky (Amer a Jianwei, 2021, s. 359). I přes tento fakt je dokument diplomatickým prohlášením, kterým obě strany dávají na zřetel zájem kooperovat a udržet stabilitu v regionu. Bohužel vágnost a nejednoznačnost některých pasáží v této deklaraci vedla k tomu, že v dlouhodobém horizontu tento dokument nesplnil stanovené cíle (Amer a Jianwei, 2021, s. 360). Po přijetí DOC následovaly snahy o jeho implementaci. Konkrétně v roce 2011 stanovila Čína a ASEAN pokyny k implementaci konkrétních opatření deklarace na bázi konsenzu všech zúčastněných stran a za účelem přiblížení se k realizaci formálního kodexu chování (Beckman a Dang, 2021, s. 344). Poté se vyjednávání o tomto formálním kodexu na určitou dobu zastavilo. Až v roce 2013 vyjádřila Čína zájem o znovuzahájení konzultací s ASEANem o realizaci kodexu. Pravděpodobně se jednalo o reakci Číny na zahájení arbitrážního řízení Filipín proti jejím aktivitám, které dle Manily ohrožovaly jejich teritoriální práva (Beckman a Dang, 2021, s. 346). V roce 2017 bylo dosaženo shody mezi ASEANem a Čínou o návrhu podoby kodexu chování (COC). O rok později tato jednání vedla ke zveřejnění jednotného návrhu textu kodexu chování (tzv. Single Draft Negotiating Text), který měl sloužit jako základ k přijetí finálního kodexu chování. Zároveň během vyjednávání došlo ke shodě, že kodex bude dokončen v časovém rámci tří let (Amer a Jianwei, 2021, s. 364). Obecně je návrh COC tím, co již stanovuje DOC, ovšem jedná se o dokument formálního nikoliv deklaratorního typu. V roce 2021 jednání o návrhu COC stagnovalo, a to kvůli pandemii COVID-19. V roce 2023 se ASEAN a Čína shodly na nových postupech, které mají vyjednávání formálního kodexu chování akcelarovat a dokončit (Indo-Pacific Defense Forum, 2023). Pomalý progres při vyjednávání regionálního COC mezi ASEANem a Čínou lze vysvětlit několika důvody. Jedním z nich je fakt, že ASEAN je rozdělen na státy, které mají v Jihočínském moři konkrétní zájmy, a na ty státy, jež nemají k tomuto moři přístup nebo se jejich zahraniční politika zaměřuje na jiné body zájmu. Státy, které tedy mají odlišnou zahraniční politiku a na osudu Jihočínského moře jim tolik nezáleží, tak často mají blízké bilaterální vztahy s Čínou (Beckman a Dang, 2021, s. 339). Ačkoliv Čína během vyjednávání DOC a COC přijala multilaterální přístup vyjednávání, pomocí bilaterálních styků může Čína lépe ovlivňovat rozhodnutí států, a to zejména těch, které v Jihočínském moři nemají žádné zájmy. Tato strategie umožňuje Číně nalézt spojence a lépe chránit své zájmy (Texeira, 2021, s. 8).

Dalším důvodem, proč jednání o COC postupuje pomalu, je způsob, kterým se ASEAN snaží řešit regionální problémy. Tato organizace klade výhradně důraz na konzultace a konsenzus. Jednání proto déle trvají a je komplikované dojít ke shodě, pokud některý stát uplatňuje bližší vztahy s Čínou. Zatímco ASEAN touží po legálně zavazujícím kodexu chování, Čína by volila spíše opačnou alternativu, tedy nezavazující kodex chování (Sacks, 2022, s. 24). Celkově je důvodů pro pomalý postup při vyjednávání formálního kodexu chování mnoho a existují spekulace, zda Čína tohoto pomalého postupu nevyužívá ve svůj prospěch. Díky tomuto vývoji může Čína například konsolidovat svou pozici v oblasti a získat tak lepší postavení v budoucím vyjednávání (Sacks, 2022, s. 23). Dohromady tyto faktory narušují vývoj vyjednávání o dokončení COC. Tento pomalý postup dokonce donutil některé členy ASEANu k uvažování o odlišných způsobech, jak dosáhnout regionálního kodexu chování. Dne 20. listopadu roku 2023 uvedl filipínský prezident Ferdinand Marcos Jr., že oslovil své sousedy, Malajsií a Vietnamem, za účelem vytvoření vlastního separátního kodexu chování, ovšem vzhledem k opatrné politice Vietnamu vůči Číně není zřejmé, zda by tato iniciativa vůbec mohla uspět (Morales, Lema, 2023).

4.3 Global Security Initiative

V roce 2022 vyhlásil čínský prezident ve městě Bo'ao náležící provincii Chaj-nan na události Boao Forum For Asia, která se zabývá různými nejdůležitějšími světovými problémy, novou zahraniční iniciativu s názvem Global Security Initiative (dále také jen „GSI“). V roce 2023 byl zveřejněn koncept v písemné podobě, který cíle této iniciativy podrobně popisoval. Tato nová agenda čínské zahraniční politiky představuje 6 základních principů, dle kterých je potřeba se v mezinárodním prostředí řídit. První princip tohoto dokumentu zmiňuje nutnost mezistátní spolupráce s cílem dosáhnout udržitelného bezpečí. Základem druhého principu je respektování a udržování bezpečnosti každého státu, a to vyhýbáním se konfliktům prostřednictvím dialogů, podněcováním společné spolupráce a přistupováním k neshodám mírovými způsoby. Třetí princip zdůrazňuje důležitost respektování významu a usnesení charty OSN. Podle čtvrtého principu musí státy v mezinárodním systému zaujímat takovou pozici, která bere na vědomí veškeré bezpečnostní obavy všech států. Dle pátého principu této iniciativy je důležité, aby státy své vzájemné spory řešily mírovými způsoby a prostřednictvím dialogu. Poslední šestý princip zmiňuje důležitost rozvíjení spolupráce v regionálních sporech, do kterých dokument řadí i problematiku kyberbezpečnosti nebo terorismu. Podle tohoto principu je také nutné brát

v potaz tzv. tradiční a netradiční koncept bezpečnosti (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2023). Zda se jedná např. o rozdělení bezpečnosti na hrozby spojené s konvenčními vojenskými prostředky a na bezpečnost, která se zaměřuje na jiné hybridní hrozby, jako je kyberbezpečnost nebo jiné, není zcela jasné. Konkrétní definici těchto bezpečnostních konceptů dokument nezahrnuje. Důležitou částí v této agendě je zmínka o významu a ústřední roli OSN. Hodnoty a principy OSN jsou podle tohoto dokumentu považovány za stále relevantní a je zapotřebí je lépe implementovat (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2023). Funkce OSN je tedy považována za klíčovou k udržení stabilního mezinárodního systému a platforma této organizace je nadále zásadní. Iniciativa čínského prezidenta apeluje na společný zájem světa, kterým by měl být dlouhotrvající mír a stabilita, která by dokázala zajistit všem státům vyrovnané prostředí k rozvoji. Agenda GSI rovněž zmiňuje nutnost zlepšit regionální bezpečnost ASEAN a obsahuje důraz na řešení námořních sporů formou dialogu a kooperace tak, aby veškeré konflikty byly urovnány mírovými způsoby (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2023).

Tato ambiciózní strategie zahraniční politiky je intenzivně sledována významnými aktéry v mezinárodním prostoru. Například Institut Evropské Unie pro bezpečnostní studia kritizuje vágnost tohoto dokumentu a považuje jej za pouhou kampaň Pekingu, jak vyvíjet tlak na současný mezinárodní pořádek a rozšířit koalici přátelských států vůči Číně (Ekman, 2023, s. 2). Dalším bodem kritiky se stala formulace některých pojmů, které byly v textu použity, neboť podobnou formulaci zneužil Vladimir Putin ke snaze o legitimizaci vojenské invaze na Ukrajinu v roce 2022 (Ekman, 2023, s. 3). Soudit efektivnost této nové agendy zahraniční politiky Číny je rozhodně příliš brzy, avšak je zřejmé, že na tyto snahy lze nahlížet různými způsoby. Rostoucí vliv Pekingu v mezinárodním systému je však viditelný fakt, a proto tato strategie může posloužit jako způsob, kterým Čína dokáže získat ještě větší vliv. Je otázkou, zda Čína tyto hodnoty opravdu hodlá dodržovat a upřímně jí na nich záleží, nebo se jedná pouze o zahraniční strategii, jejímž cílem je více konsolidovat vliv Číny v mezinárodním prostoru a vytvořit image zodpovědné velmoci.

5. Čínská zahraniční politika

Následující část této bakalářské práce se bude podrobně zabývat čínskou zahraniční politikou v Jihočínském moři, a to konkrétně v oblasti Spratlyho a Paracelských ostrovů. Práce se bude soustředit na období po ratifikaci UNCLOS Čínou v roce 1996. Hlavním bodem zájmu budou kroky Pekingu v této oblasti v rámci kontextu ratifikovaných dohod, mezinárodních smluv a jiných iniciativ. Územní spory, které sužují Jihočínské moře, však mají hluboké historické kořeny. A proto bude v následující krátké pasáži provedeno stručné shrnutí čínské zahraniční politiky před rokem 1996. Posléze se práce zaměří na kroky čínské zahraniční politiky v této oblasti, a to od již zmíněného roku 1996 až po současnost. Pozornost bude také věnována důležitým konceptům z teorie bezpečnostních komplexů, které podtrhují dynamiku bezpečnostních vztahů v této oblasti. Cílem této práce je analyzovat současnou situaci a postoj Číny ke spolupráci, ke které se v rámci přijatých dokumentů zavázala. Hlavním úkolem je zjistit, zda jsou kroky Číny v její zahraniční politice v souladu se zněním těchto mezinárodních dokumentů.

5.1 Vývoj před rokem 1996

Zahraniční politika Čínské lidové republiky v oblasti Jihočínského moře se intenzivně formovala v průběhu celého dvacátého století. První oficiální postavení Čínské lidové republiky vzniklo po jejím založení v roce 1949, a to přijetím stejného postoje, který zastávala nacionalistická Čínská republika (Li a Zhu, 2021, s. 167). Tento krok zahrnoval přijetí jedenáctibodové linie nacionalistů, kterou poté komunistická Čína upravila na linii devítibodovou. Úprava z jedenáctibodové na devítibodovou linii se týkala vypuštění dvou čar označující nárok na Tonkinský záliv, který byl následně Čínou předán Vietnamu (Zou a Ye, 2021, s. 125). Veřejně tuto změnu Čína nekomentovala. Prostřednictvím této mapy si klade Čína nárok na celé Jihočínské moře. Zcela poprvé poskytla Čína oficiální stanovisko ke svým nárokům v Jihočínském moři v roce 1951, kdy probíhala mírová konference spojeneckých států v San Francisku. Cílem tohoto setkání bylo vytvoření nového poválečného pořádku v Asii a obnovení mírových vztahů s Japonskem, přičemž Čína z politických důvodů na tuto konferenci nebyla pozvána. Výsledkem této konference bylo mimo jiné začlenění Japonska do pomyslného „západního bloku“ a zřeknutí se území, které Japonsko během svého imperialistického období získalo (Hara, 2001, s. 361). Problémem ale byl fakt, že nebylo stanoveno, komu toto území bude náležet. Vzhledem k tomu, že v rámci tohoto procesu hrálo podstatnou roli i Jihočínské moře, začala Čína aktivně

vystupovat se svými zájmy. Dne 1. září tohoto roku prohlásil čínský ministr zahraniční Čou En-laj, že Paracelské a Spratlyho ostrovy byly vždy součástí teritoria Čínské lidové republiky (Elleman, 2018, s. 11). V roce 1958 byla v Číně vydána deklarace o teritoriálním moři. Jednalo se o první dokument, který na úrovni domácí čínské politiky zabýval záležitostmi námořního charakteru. Deklarace stanovovala, že jak Paracelské tak Spratlyho ostrovy jsou nedílnou součástí čínského teritoria. Tento dokument také vytváří zónu teritoriálního moře, která měří 12 námořních mil, a to vždy od pobřeží čínského území (PRC Declaration of the Government of the PRC on China's Territorial Sea, 1958).

V průběhu 70 a 80. let proběhlo několik událostí, které výrazně změnily zahraniční politiku Číny směrem k Jihočínskému moři. Na konci 60. let byla provedena analýza, která v oblasti Jihočínského moře zkoumala potenciál oblasti v ložiscích nerostných surovin. Výsledkem bylo zjištění, že tato oblast vskutku obsahuje velké množství zdrojů nerostných surovin. Informaci posléze potvrdil i americký úřad pro energetiku (Elleman, 2018, s. 13). Zjištění, že Jihočínské moře je bohaté na nerostné zdroje, motivovalo Čínu k rozšíření působnosti své zahraniční politiky přes hranici Čínou stanoveného teritoriálního moře v deklaraci z roku 1958 (Li a Zhu, 2021, s. 168). Ovládnutí těchto zdrojů by Číně mohlo výrazně pomoci při řešení jedné z bezpečnostních externalit, která existuje v Jihočínském moři – odříznutí importu nerostných surovin blokadou Malacké úžiny. Současně začali být aktivní a motivovaní k akci i ostatní aktéři v rámci jejich regionální agendy v tomto bezpečnostním komplexu. Například Vietnam v roce 1973 provedl průzkum přítomnosti ložisek nerostných surovin v okolí Paracelských ostrovů. Čína, která od druhé poloviny 50. let zahájila svou aktivitu v této ostrovní skupině, s tímto nesouhlasila a tyto vietnamské kroky vnímala jako narušení jejích nároků. V roce 1974 došlo k vojenské konfrontaci mezi Čínou a Vietnamem, po které Čína obsadila zbytek Paracelských ostrovů (Li a Zhu, 2021, s. 178). Druhou událostí, která zásadně ovlivnila smýšlení čínského vedení o Jihočínském moři, bylo zahájení třetí konference o mořském právu (UNCLOS III) v roce 1973 a finalizování výsledné úmluvy v roce 1982. Nově vzniklý režim námořního území mezinárodního společenství povzbuzoval ostatní aktéry této oblasti k rozšíření jejich nároků v rámci nově stanovených námořních zón. Tento proces vedl k vytvoření přesahujících nároků. Druhým bodem sporu jsou Spratlyho ostrovy. Čína v 80. letech neovládala žádnou část této oblasti (Li a Zhu, 2021, s. 178). Tato situace postavila Čínu a její zájmy do velice komplikované situace, neboť s projekcí svých nároků jí začaly konkurovat i ostatní aktéři v oblasti Spratlyho ostrovů. V roce 1984 podpořil Teng Siao-pching myšlenku společné

spolupráce mezi státy v Jihočínském moři (Li a Zhu, 2021, s. 169). Avšak v roce 1988 proběhl další vojenský střet mezi Čínou a Vietnamem. Čína po této konfrontaci vytvořila svou první základnu na Spratlyho ostrovech na útesu Fiery cross. (Elleman, 2018, s. 20). Tento trend pak dále pokračoval a Čína obsadila v této oblasti 7 dalších ostrovů. V 90. letech se stává oficiálně účinnou úmluva UNCLOS, kterou v roce 1996 schvaluje stálý výbor osmého Všečínského shromáždění lidových zástupců. Tímto krokem čínské nároky v Jihočínském moři oficiálně vešly pod rámeček úmluvy UNCLOS. Čína také přijala dvě důležité domácí legislativy – zákon o teritoriálním moři a přilehlých zónách a zákon o výlučné ekonomické zóně a kontinentálním šelfu. Zejména zajímavým je zákon o výlučné ekonomické zóně a kontinentálním šelfu, který hovoří o tom, že Číně náleží veškerá práva a jurisdikce nad její výlučnou ekonomickou zónou a kontinentálním šelfem (Elleman, 2018, s. 274). V článku 14 téhož zákona je také poprvé zmíněn koncept historických práv. Dle tohoto článku nesmí výlučná ekonomická zóna a kontinentální šelf jiných zemí zasahovat do historických práv Číny (Elleman, 2018, s. 274). Čínská zahraniční politika se od objevení ložisek nerostných surovin a implementace úmluvy UNCLOS stává mnohem více aktivní, neboť dochází nejenom k výraznému navýšení bezpečnostních externalit, ale také ke zvýšení aktivit ostatních států v regionu v rámci jejich regionální agendy.

5.2 Postavení Jihočínského moře v národních zájmech Číny

Důležitým faktorem pro čínskou zahraniční politiku jsou její národní zájmy a zejména tzv. klíčové zájmy („core interests“). Tato kategorie zájmů je naprosto nezbytná k zachování čínské státnosti a národní bezpečnosti, ochraně národní suverenity a teritoriální integrity a pokračování stabilního vývoje čínské ekonomiky (Kelly, Dobbins, Shlapak, Gompert, Heginbotham, Chalk a Thrall, 2014, s. 11). Tento termín je tedy většinou používán při těch nejcitlivějších tématech, jako je například záležitost Tchaj-wanu, Sin-ťiangy nebo Tibetu. V roce 2009 představitel čínské vlády pro zahraniční politiku Taj Ping-kuo využil pro čínské zájmy v Jihočínském moři právě tento termín klíčových zájmů (Mastro, 2021). Podobně označovali důležitost této oblasti pro Čínu i někteří bývalí představitelé Čínské lidově osvobozené armády (Casarini, 2017). Od roku 2011 se Jihočínské moře údajně považuje za součást této kategorie národních zájmů (Wirth a Schatz, 2020, s. 4). Je tedy zřejmé, že Jihočínské moře zastává v čínské zahraniční politice velmi důležitou pozici. Z tohoto důvodu se Čína v této oblasti intenzivně angažuje, neboť jakékoliv bezpečnostní externality v tomto bezpečnostním komplexu mohou mít přímé implikace nejen na čínské

zájmy v této oblasti, ale také na stabilitu čínského režimu. Ve východoasijském subkomplexu těchto hrozeb pro Čínu existuje hned několik. Jednání Číny je do jisté míry motivováno splněním výzvy čínského prezidenta Si Ťin-pchinga, která se nazývá „čínský sen“, jehož cílem je rozšířit globální vliv Číny a zaručit dosažení čínských zájmů (Krieger, 2022, s. 1118). Na základě této okolnosti a reálných čínských aktivit v mezinárodním prostoru lze usoudit, že hlavním cílem Číny je stabilní mocenský růst. Jihočínské moře je právě pro tento čínský zájem klíčovou hrací plochou.

Přístup k moři sehrává nesmírně důležitou roli pro čínský obchod. Totéž platí pro zajištění přístupu k nerostným zdrojům, přičemž Čína za rok 2023 importovala nejvíce ropy za posledních deset let (Hayley a Aizhu, 2024). V roce 2022 byla Čína největším importérem ropy na celém světě (Observatory of Economic Complexity). Jihočínské moře nabízí trasy, kterými je možné importovat, ale také i exportovat různé zboží, komodity anebo právě nerostné zdroje. Proto je pro Čínu naprosto klíčové zvrátit nejkritičtější hrozbu, která by mohla nastat v případě jakékoliv konfrontace s někým, kdo by stál v cestě čínských zájmů – tou je blokáda Malacké úžiny, přes kterou proudí obrovská část čínského exportu. I přes fakt, že se Malacká úžina nenachází v Jihočínském moři ani uvnitř čínské devítibodové linie, jedná se o důležitou tepnu námořní dopravy, která je s Jihočínským mořem a dynamikou tohoto regionu spojená. Ohrožení této kritické námořní křižovatky by mohlo vážně ohrozit čínský mocenský růst (Paszak, 2021, s. 176). V roce 2003 tuto hrozbu popsal bývalý prezident Číny Chu Ťin-tchao jako tzv. „malacké dilema“, které vystavuje Čínu obrovské nevýhodě kvůli možnosti potenciální námořní blokády této úžiny (Paszak, 2021, s. 177).

Další bezpečnostní externalitou v Jihočínském moři je pro Čínu aktivita ostatních aktérů v této oblasti, a to v rámci projekce jejich národních zájmů v Jihočínském moři. Čína, která si nárokuje celé Jihočínské moře, musí brát v potaz také ostatní aktéry, kteří si rovněž nárokují určitou část, případně celou oblast tohoto moře. Jakékoliv aktivity, které ostatní státy provádějí v tomto subkomplexu, mohou pro Čínu představovat hrozbu v podobě omezování zájmů Pekingů v této oblasti a vést tak ke konfrontaci. Další významnou komplikací pro Čínu a její zájmy je přítomnost jiné velmoci v tomto subkomplexu. Například silný vliv Spojených států Amerických může být pro Peking další hrozbou v naplňování svých strategických cílů v Jihočínském moři. Čína, která navíc usiluje o překonání USA na mezinárodní úrovni v mocenském souboji, potřebuje nutně eliminovat veškeré překážky, které jí v tomto mohou stát v cestě. Vzhledem k tomu, že hlavní

geopolitické těžiště současného mezinárodního systému se přesunulo do Asie a Jihočínské moře v něm hraje klíčovou roli, lze i zde očekávat aktivní angažovanost Spojených států. V hlavním mocenském souboji současnosti se tak jedná o důležité hrací pole.

Čína se navíc domnívá, že všechny aktivity Washingtonu v této oblasti jsou pouze součástí americké strategie zadržování mocenského růstu Číny (Li a Atmakuri, 2021, s. 454). Bezpečnostní externalitou pro Čínu může také být příliš nacionalistická část čínské společnosti, která po čínském vedení požaduje silnější postavení na mezinárodní úrovni v konfrontaci se státy, které se staví proti čínským zájmům. Ta část čínského obyvatelstva, která je značně nacionalistická, vnímá Jihočínské moře za suverénní území Číny a jakákoliv vágnost a nečinnost čínského vedení v této otázce by mohla vést k pochybám o schopnostech čínského vedení zaručit ochranu čínských národních zájmů (Nie, 2016, s. 437). S tím souvisí i faktor regionální agendy ostatních aktérů v oblasti. Teorie realismu říká, že státy mají velký zájem o zaručení vlastní bezpečnosti a v regionálních komplexech, kde se tyto hrozby přenáší rychleji díky kratším vzdálenostem, toto tvrzení platí obzvláště. Je tedy přirozené, že spousta aktérů v Jihočínském moři považuje Čínu za stát, který může ohrozit jejich bezpečnost. Regionální agenda ostatních aktérů v Jihočínském moři tak často představuje navázání bezpečnostní kooperace s jinými státy. Například Filipíny udržují s USA těsné vojenské vazby, které jsou formálně stvrzené smlouvou Enhanced Defense Cooperation Agreement (EDCA) z roku 2014, která zajišťuje vzájemnou bezpečnostní spolupráci v návaznosti na Mutual Defense Treaty z roku 1951, kdy útok na jednoho znamená útok na všechny (Li a Atmakuri, 2021, 462). Vojensky spolupracuje s USA také Vietnam, který ovšem nemá s Washingtonem žádnou formální smlouvu. Každopádně obě země mají společnou historii bilaterální vojenské spolupráce (Li a Atmakuri, 2021, 462). USA také spolupracuje v oblasti bezpečnosti se Singaporem, Thajskem, Malajsií nebo celkově s organizací ASEAN. Právě ASEAN, který zastřešuje ostatní aktéry v regionu, se snaží v Jihočínském moři vyjednat formální regionální kodex chování, který má cíl zavést určitá pravidla do oblasti a vyvarovat se nebezpečným konfrontacím. Čína, která sice podepsala alespoň prozatímní deklaratorní znění tohoto kodexu, vypadá, že se tuto snahu snaží spíše limitovat, a to oddalováním úplné formalizace těchto pravidel. Hlavní snahou Číny je tedy co největší konsolidace území v Jihočínském moři, a to s cílem posílit svou pozici před dalším vyjednáváním (Sacks, 2022, s. 2). Další činností, kterou lze zařadit do kategorie regionální agendy aktérů, jsou pravidelné aktivity FONOP (Freedom of Navigation Operations), které provádí primárně USA. Tyto činnosti vykonává americké námořnictvo

s cílem posílit mezinárodně uznávaná práva a svobody. Dalším úkolem těchto operací je omezovat námořní nároky, které nejsou v souladu s mezinárodním právem (Freund, 2017, s. 19). I přesto, že USA nejsou signatářským státem úmluvy UNCLOS, těmito aktivitami se snaží poukázat na dodržování pravidel, které tento režim zakládá. Podstata těchto operací spočívá v narušování nároků, které nejsou v souladu s úmluvou UNCLOS, např. úmyslnou plavbou námořních plavidel poblíž sporné oblasti (Freund, 2017, s. 20). Takové jednání pro Čínu znamená signifikantní překážku při konsolidaci čínských zájmů v Jihočínském moři. V březnu roku 2023 provedlo americké námořnictvo operaci FONOP v blízkosti Paracelských ostrovů. Čína tuto okolnost označila za vážné narušení čínské suverenity a bezpečnosti a takové jednání považuje za jasné porušení mezinárodního práva (Mongilio, 2024).

5.3 Čínské nároky

Po konci Studené války tak dochází k velmi turbulentnímu vývoji, během kterého dochází k řadě regionálních eskalací. Na tyto okolnosti bude zaměřena následující část této práce. Čína si nárokuje kompletní suverenitu nad celým Jihočínským mořem, přičemž její nárok je založen primárně na principu objevení, anexy, okupace a uznání nároků jinými státy. Čína považuje Jihočínské moře za své historické vody. Dle Číny lze její nároky datovat až do 12. století a některé prameny dokonce tvrdí, že Čína objevila Spratlyho ostrovy před více než 2100 lety během dynastie Chan (Roy, 2016, s. 8). Čína si Jihočínské moře nárokuje také právě na základě devítibodové linie. Veškeré ostrovy a jejich vody kolem podle Číny náleží pod její suverenitu (Mastro, 2021). Podle Pekingu totiž má Čína nárok na stejná práva, jako souostrovňní státy. Jedna z výhod, která náleží státům souostrovňního charakteru, je možnost formálně utvořit z vod mezi ostrovy tzv. souostrovňní vody. V takovém případě, pokud by Čína byla opravdu souostrovňním státem, mohla by dočasně zakázat svobodnou plavbu jakémukoliv plavidlu v těchto vodách, pokud by se dle Číny jednalo o situaci ohrožující její bezpečnost (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Dle OSN je v současnosti 22 souostrovňních států, ale Čína mezi ně nepatří, tudíž taková práva jí nenáleží.

6. Aktivity Číny v Jihočínském moři

6.1 Paracelské ostrovy

Problematika Paracelských ostrovů se týká zejména Číny a Vietnamu, přičemž na tuto ostrovní skupinu vznáší nároky obě země. Oblast si nárokuje také Tchaj-Wan, ale ten v kontextu Paracelských ostrovů není aktivní, tudíž mu v této souvislosti nadále nebude věnována pozornost. Během moderní historie se vystřídalo několik států, které tuto ostrovní skupinu ovládalo. Mezi ty patřila Francie, Japonsko, Jižní Vietnam a Čínská republika. V současnosti ovládá Paracelské ostrovy Čína, a to od roku 1974, kdy zaútočila na pozice jednotek Jižního Vietnamu a zkonsolidovala svou kontrolu nad ostrovy. Vlastnictví těchto ostrovů tak nadále zůstává sporné. V roce 1988 integrovala Čína Paracelské ostrovy do provincie Chaj-nan (Elleman, 2018, s. 45). Vietnam své nároky na Paracelské ostrovy odůvodňuje historickým objevením a využíváním těchto ostrovů od 18. století. Součástí této argumentace je také pozdější aktivita francouzské Indočíny (Elleman, 2018, s. 34). Čínské nároky jsou založeny na již zmíněných principech objevení, anexe a okupace. Princip uznání nároků jinými státy se týká právě Vietnamu. Severní Vietnam v roce 1958 totiž zaslal Číně diplomatickou nótu, ve které podpořil čínskou deklaraci o teritoriálních vodách Číny vydanou v témže roce (Elleman, 2018, s. 229). Tato deklarace stanovovala, že Paracelské ostrovy jsou součástí čínského teritoria. Sjednocený Vietnam v roce 1975 zpochybnil, že by tímto uznal suverenitu Číny nad těmito ostrovy (Elleman, 2018, s. 11). Kdo má opravdový nárok na to, aby tyto ostrovy mohl náležitě vlastnit a ovládat, je nejasné a objasnit tuto otázku není cílem této práce. Jasný je ovšem fakt, že ostrovní skupinu nyní ovládá Čína a ta je signatářem dohody UNCLOS a usiluje ve spolupráci s ASEAN o vytvoření regionálního kodexu chování. Tuto snahu Čína vyjádřila v roce 2002, a to podpisem alespoň deklaratorního dokumentu o kodexu chování v Jihočínském moři. Samotná úmluva UNCLOS ve svém prvním článku obsahuje pasáž, která zdůrazňuje povinnost spolupráce mezi státy a utvářet takové prostředí v mezinárodním systému, které zachová mír a stabilitu. Tento princip je zdůrazněn v rámci kontextu polouzavřených moří článkem 123 UNCLOS (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). I přes to, že se jedná pouze o deklaratorní znění, jedná se o princip, ke kterému se Čína zavázala. V rámci řešení sporů mezi státy jsou dle úmluvy UNCLOS státy zavázány přistupovat k těmto neshodám takovým způsobem, který zachová v mezinárodním prostoru mír a nezasáhne do stability bezpečnostního prostředí (Roach, 2021, s. 414). Podpisem deklarace o regionálním kodexu

chování vyjádřila Čína zájem přistupovat k těmto konfliktům mírovou cestou. Na druhé straně je Čína součástí bezpečnostního subkomplexu, ve kterém očividně projektuje své národní zájmy, její zahraniční politika je motivována řadou bezpečnostních externalit a jednání ostatních aktérů zřejmě považuje za ohrožení těchto zájmů. Jakým způsobem se tedy čínská zahraniční politika v této oblasti vyvíjela? Svou přítomnost na Paracelských ostrovech započala Čína v roce 1956, kdy na ostrově Woody vytvořila základnu s posádkou (Zou, 2021, s. 486). V roce 1970 se čínská stopa na Paracelských ostrovech rozšířila i do další části této ostrovní skupiny. Nakonec Čína v roce 1974 po vojenské roztržce s Vietnamem, kdy pomocí vojenské síly obsadila zbytek Paracelských ostrovů, zkonsolidovala svou absolutní kontrolu nad touto ostrovní skupinou (Zou, 2021, s. 487). Vzhledem k tomu, že největším ostrovem Paracelské ostrovní skupiny je ostrov Woody, nabízí se jeho potenciál k vojenskému využití. Z pohledu teorie realismu by takový krok dával smysl, neboť by se jednalo o způsob, kterým lze dosáhnout mocenských zájmů (čínský nárok na kontrolu kompletního Jihočínského moře) a posílit bezpečnost Číny. Pokud pohlédneme na tuto možnost prostřednictvím teorie bezpečnostních komplexů a uvědomíme si bezpečnostní externality, které v této oblasti Čínu sužují (křehkost námořních tras, zájmy ostatních států a vliv USA), pak by tento krok opět dával smysl. V mezinárodním prostoru ale existují určité závazky a Čína se k nim zavázala. V roce 1978 Čína na tomto ostrově postavila první přistávací dráhu (Roy, 2016, s. 9).

V roce 1990 Čína tohoto potenciálu začíná využívat naplno, a to konkrétně výstavbou letiště San Ša Jung Sing. Letiště bylo postaveno tak, aby bylo možné ho využívat s letouny čínského námořního letectva J-10AH, J-11BH, JH-7A a Su-30MK2 (Chang, 2008). Intenzivní práce na zvyšování bojové efektivity tohoto ostrova pokračovaly v roce 1998, kdy byla dvakrát prodloužena ranvej letiště, a to až na 8 100 stop pro umožnění využívání této letištní dráhy čínskými bombardéry H-6 (Elleman, 2018, s. 48). V roce 2018 z ostrova Woody tyto bombardéry úspěšně vzlétly (George, 2022, s. 69). Tento fakt má pro Čínu z vojenského hlediska pozitivní, avšak pro ostatní aktéry znepokojující implikace. Údajně je díky předsunuté základně na ostrově Woody tento letoun schopen dosáhnout jakékoliv oblasti v Jihočínském moři (George, 2022, s. 69). Tuto skutečnost potvrzuje také analýza japonského ministerstva obrany z roku 2023 o vývoji čínských aktivit v Jihočínském moři, která analyzuje operační rádius těchto bombardérů. Vyzbrojování největšího ostrova Paracelské ostrovní skupiny pokračovalo v roce 2001, kdy Čína na ostrově instalovala řízené protilodní střely HY-2 (Elleman, 2018, s. 48). Podobné aktivity Pekingu neustaly

a pokračovaly v roce 2011, kdy na ostrově začaly operovat stíhací letouny J-11, a v roce 2012, kdy bylo ohlášeno, že plukovník Cai Xihong bude velet nově zřízené posádce San Ša, a to za účelem obrany čínských nároků v Jihočínském moři (Elleman, 2018, s. 49). I přes velice intenzivní proces militarizace na ostrově Woody v roce 2015 při návštěvě USA prohlásil čínský prezident Si Ťin-pching, že Čína neusiluje o militarizování Jihočínského moře (Brunnstrom a Martina, 2015). K přesvědčení o opaku by stačila samotná historie čínských aktivit na ostrově Woody, ale v roce 2016 pokračovala Čína v militarizování a budování vojenských kapacit na tomto ostrově. Dalším krokem Číny bylo nainstalování raket země-vzduch. Ministr zahraničí Wang I popřel, že by Čína takový krok učinila, a také zmínil, že veškeré čínské obranné systémy na Paracelských ostrovech spadají pod právo každého suverénního státu, který hodlá bránit své území a nejedná se o militarizaci (Hurst, Holmes a McCurry, 2016). V roce 2020 došlo k vytvoření oficiálního okresu, který spadá pod město San Ša city, jenž je městem na úrovni prefektury pod administrativou provincie Chaj-nan. V reakci na čínskou militarizaci této oblasti vzniklo v roce 2017 na setkání ministrů zahraničí ASEAN společné prohlášení, které nepřímou kritizovalo Čínu za její aktivity v Jihočínském moři a vyjádřilo zájem o nemilitarizování oblasti (Joint Communiqué of the 50th ASEAN Foreign Ministers' Meeting, 2017). Hlavním iniciátorem této kritiky byl Vietnam. Čína obvinění odmítla a naopak označila Vietnam za stát, který se podílí na výstavbě umělých ostrovů v Jihočínském moři (Update: China's continuing reclamation in the Paracels, 2017). Server Asia Maritime Transparency Initiative, který monitoruje události v Jihočínském moři, čínské tvrzení popřel. Nejen vojenské, ale i intenzivní rekultivační aktivity Číny v Paracelských ostrovech pokračovaly a netýkaly se pouze ostrova Woody. Jednu z nejmodernějších základen na Paracelských ostrovech Čína vytvořila pomocí procesu rekultivace na ostrovech Duncan a Palm. Tyto ostrovy mají údajně důležitou roli v boji proti nepřátelským ponorkám (Update: China's continuing reclamation in the Paracels, 2017). Tento fakt dokazuje, že Čína usilovně militarizuje Paracelské ostrovy s cílem efektivně se bránit v případě vojenské konfrontace. Na útesu Bombay byla v roce 2018 poprvé spatřena budova, která nejspíš slouží jako radarová stanice (Update: China's continuing reclamation in the Paracels, 2017). Tento útes se nachází v blízkosti hlavních námořních tras, tudíž se nabízí potenciální využití čínské rozvědky pro sběr klíčových informací.

Celkově má Čína na Paracelských ostrovech dohromady 20 základen (Kipgen, 2020, s. 34). Všechny tyto aktivity Číny v této oblasti jsou potvrzením toho, že Peking nejenom

usilovně rozšiřuje své aktivity na území Paracelských ostrovů, ale také konstruuje umělé ostrovy z neobyvatelných mělčin a útesů. Tento proces byl zahájen v roce 2013 a koncem roku 2015 byl dokončen. Čína tak dokázala z jinak neobyvatelných mořských těles utvořit komplexní systém vojenských základen, které prodlužují vliv a moc, kterou Čína může v Jihočínském moři prosazovat. Celková plocha, kterou Čína uměle vytvořila, činí 12,9 km². Je spravedlivé zmínit, že podobné práce prováděli i ostatní aktéři, avšak ti dohromady vytvořili plochu velkou pouhých 0,2km². Čína také v oblasti Paracelských ostrovů pravidelně koná rozsáhlá vojenská cvičení. Čínské úřady většinou o takových akcích ostatní státy v Jihočínském moři informují a zveřejňují souřadnice, kterým se mají z bezpečnostních důvodů ostatní plavidla vyhnout. Přesné lokace těchto cvičení jsou mnohdy neznámé, ale v téměř vždy zahrnují uvedené souřadnice oblast Paracelských ostrovů. Například v květnu roku 2016 provedla Čína vojenské cvičení v oblasti těchto ostrovů, přičemž součástí cvičení měly být rovněž jednotky ze základny Si-ša nacházející se přímo v Paracelských ostrovech (Gady, 2016). V červenci téhož roku Čína provedla další vojenské cvičení svého námořnictva, které se opět konalo v oblasti Paracelských ostrovů. Cvičení se odehrálo před koncem soudního tribunálu, který byl iniciován Filipínami v roce 2013 a zabýval se aktivitami Číny v Jihočínském moři. Jednalo se tedy o citlivou záležitost a vojenské cvičení mohlo posloužit jako projev síly a neústupnosti Číny v otázce jejích zájmů v Jihočínském moři. Čínský server Global Times ve stejný čas uvedl, že Čína se snaží veškeré územní spory s ostatními státy řešit diskrétně a tento tribunál je zcela zinscenovaný USA s cílem utvořit v oblasti chaos (Phillips, 2016). Tato vojenská cvičení probíhají víceméně každý rok a vždy se setkávají s kritikou zejména ze strany Vietnamu, který takové aktivity považuje za flagrantní narušení jeho územní suverenity. Vietnam navíc považuje takové jednání v rozporu s deklarací DOC a dle něj tyto aktivity nepřispívají k finalizování formálního kodexu COC (Anh, 2023). V roce 2014 došlo k vyvolání diplomatické krize mezi Čínou a Vietnamem kvůli vybudování prvního čínského ropného vrtu ve sporných oblastech Jihočínského moře. Platforma se nacházela uvnitř maximálního rozsahu EEZ obou států a v rámci kontinentálního šelfu, který si nárokuje Vietnam (Sacks, 2022, s. 19). Čína v červenci téhož roku platformu stáhla. V roce 2019 provedla průzkum mořského dna čínská výzkumná loď patřící společnosti, kterou vlastní čínská vláda. Cílem bylo údajně prozkoumat tzv. „oil blocks“ (vymezená geografická oblast určená pro průzkum zdrojů nerostných surovin) Riji 3 a Riji 27, které ale dle úmluvy UNCLOS náleží do kontinentálního šelfu Vietnamu (Thu, 2019). Navíc byla tato výzkumná loď doprovázena

plavidly čínské pobřežní hlídky a námořní milice. Tato okolnost jednoznačně naznačuje, že Čína aktivity na Paracelských ostrovech považuje za nesmírně důležité a je připravena se bránit silou a nikoliv dialogem či prostřednictvím mezistátní spolupráce tak, jak zmiňují dokumenty, ke kterým se zavázala. Tento fakt je ostatně podrobně rozepsán v dalších částech této práce při komparaci reálné čínské zahraniční politiky a ustanovení těchto dokumentů. Podobné aktivity, které Vietnam považuje za narušení jeho EEZ, pokračovaly i v roce 2023. Vietnam opět obvinil čínskou výzkumnou loď a její doprovod z narušování vietnamské suverenity (Kapoor, 2023). Ačkoliv militarizování a rekultivování oblasti Paracelských ostrovů nejspíš nedosáhne intenzity, kterou Čína předvedla v předchozích letech, využívá tuto oblast Čína a zejména její námořnictvo k výrazné a pravidelné konsolidaci svých územních nároků. Čínská kontrola Paracelských ostrovů je očividně úzce spjatá s bezpečností a zajištěním dostatečné infrastruktury pro čínskou vojenskou aktivitu v této oblasti Jihočínského moře. Aktivity Číny v této oblasti prostřednictvím teorie bezpečnostních komplexů napomáhají Číně lépe přistoupit k citlivé záležitosti Malacké úžiny, jejíž blokáda představuje pro Čínu významnou bezpečnostní hrozbu (externalitu). Zajistit dostatečnou infrastrukturu čínského námořnictva v Jihočínském moři, aby mohlo operovat blíže této úžině a případně zvrátit tuto bezpečnostní externalitu v případě největší nouze, je určitě bezpečnostním zájmem Číny. Takové jednání v oblasti Paracelských ostrovů je samozřejmě v rozporu s vietnamskými nároky v této oblasti a potenciálně i s těmi principy, ke kterým se Čína zavázala, neboť územní spory v Paracelských ostrovech stále zůstávají nevyřešeny.

6.2 Spratlyho ostrovy

Spratlyho ostrovy jsou další významnou oblastí sporu Jihočínského moře nacházející se v jeho jihovýchodní části. Tato ostrovní skupina je strategicky důležitá kvůli její blízké poloze k obchodním námořním trasám, které následně prochází klíčovými námořními uzly (Roy 2016, s. 16). Mezi ty patří Malacký, Singapurský, Sundský a Lomboký průliv. Mimo jiné tato oblast obsahuje potenciálně bohatá ložiska nerostných surovin. Vzhledem k tomu, že čínské nároky v Jihočínském moři se nevztahují pouze na konkrétní část, ale na kompletní moře, dochází k intenzivnímu prosazování čínských zájmů i zde. Oproti Paracelským ostrovům jsou v této oblasti aktivní i jiní aktéři, s jejichž přítomností Čína musí počítat. Z hlediska čínských zájmů, což znamená kontrolu veškerého prostoru Jihočínského moře, se jedná o značnou komplikaci. Ostatní státy tedy svou aktivní regionální agendou, která

zahrnuje ochranu svých zájmů před Čínou, zároveň přispívají k rozvoji bezpečnostních externalit pro Čínu a její zájmy. Vietnam, jenž má s Čínou dlouhou historii sporů o Paracelské ostrovy, si Spratlyho ostrovy nárokuje také, přičemž využívá stejnou argumentaci jako při ospravedlnění nároků právě na Paracelské ostrovy. Dalším aktérem, který o Spratlyho ostrovy jeví zájem, je Tchaj-wan. Ten považuje celé Jihočínské moře za své historické vody, které spadají pod jurisdikci Čínské republiky. Tchaj-wan byl dokonce prvním státem fyzicky přítomným v oblasti Spratlyho ostrovů, a to v roce 1956, když se zmocnil největšího ostrova Itu Aba (Roy, 2016, s. 18). Významným aktérem v oblasti Spratlyho ostrovů jsou také Filipíny. Ty si tuto ostrovní skupinu nárokují na základě objevení filipínským občanem v roce 1947. Filipínská vláda poté na základě příslušné legislativy v roce 1978 tyto ostrovy formálně anektovala (Roy, 2016, s. 17-18). Dalšími aktéry, kteří uplatňují v oblasti Spratlyho ostrovů nároky, jsou Malajsie a Brunej. Malajsie si nárokuje pouze část Spratlyho ostrovů, a to na základě rozšíření námořní hranice a kontinentálního šelfu z roku 1979 (Elleman, 2018, s. 77). Brunej jako jediný stát v této oblasti není fyzicky přítomný na žádné části Spratlyho ostrovů. I přesto si nárokuje dva útesy primárně na základě rozměrů kontinentálního šelfu, pod který tyto útesy spadají (Roy, 2016, s. 18). Čína svou přítomnost na Spratlyho ostrovech započala v roce 1988, kdy po žádosti UNESCO byla zodpovědná za postavení oceánské observatoře na útesu Fiery Cross. Vzhledem k tomu, že Vietnam si nárokuje celé Spratlyho ostrovy, aktivity Číny na tomto útesu po předchozích vojenských konfrontacích v Paracelských ostrovech pozorně sledoval. Do okolí tohoto útesu nakonec Vietnam vyslal plavidla a letadla vietnamské armády, jejichž cílem bylo údajně monitorování čínských aktivit na tomto útesu. Z pohledu neorealismu, kdy státům záleží primárně na zajištění jejich bezpečnosti, lze usoudit, že Vietnam čínské aktivity na útesu Fiery Cross vnímal jako ohrožení jeho národních zájmů a bezpečnosti. Situace následně eskalovala až do dalšího vojenského střetu, během kterého došlo ke ztrátám na lidských životech na obou stranách. Po této události obsadila Čína nejenom útes Fiery Cross, avšak také i několik dalších mělčin a útesů. Od této události zahájila Čína oficiálně svou přítomnost v oblasti Spratlyho ostrovů a útes Fiery Cross se stal první čínskou základnou v této oblasti (Elleman, 2018, s. 20).

V současnosti má Čína na Spratlyho ostrovech celkem 7 základen, a to na útesu Cuarteron, Fiery Cross, Hughes, Mischief, Subi a na útesech Gaven (Kipgen, 2020, s. 36). Vzhledem ke strategické poloze Spratlyho ostrovů má Čína eminentní zájem tyto ostrovy ovládnout. Pokud by Čína dokázala ovládat kompletní oblast Spratlyho ostrovů, Jihočínské

moře by se tak poté ocitlo pod kompletní nadvládou Číny. Za předpokladu takového scénáře by Čína mohla snížit riziko spojené s blokadou kritických námořních uzlů, došlo by k potlačení nároků ostatních aktérů a Čína by dokázala lépe reagovat na vliv USA v Indo-Pacifiku. Čína by tak byla schopná potlačit své nejvýznamnější bezpečnostní externality v tomto bezpečnostním komplexu. Zejména vliv Spojených států je pro čínskou projekci moci a mocenský růst složitým oříškem. USA totiž v oblasti Indo-Pacifiku uplatňují zahraniční politiku, která je založena na tzv. ostrovních řetězcích. Tato strategie byla poprvé využita americkým politikem Johnem Fosterem Dullem a jejím hlavním cílem tehdy bylo vybudovat americké základy v západním Pacifiku tak, aby došlo k omezení čínského a sovětského přístupu k moři (Vorndick, 2018). V současnosti je tato strategie integrální součástí americké zahraniční politiky vůči Číně, která tuto politiku vnímá jako hlavní překážku jejího mocenského růstu. Nejrelevantnější pro Čínu jsou první a druhý ostrovní řetězec. První řetězec se rozprostírá od Japonska přes Tchaj-wan, Filipíny a Indonésii (Vorndick, 2018). Do druhého řetězce spadá Japonsko, souostroví Mariany a Mikronésie. Díky přítomnosti amerických základen v této oblasti dochází ke značnému omezení operačních schopností čínského námořnictva. Kontrola Spratlyho ostrovů by pomohla Číně na tuto strategii lépe reagovat a tím i na vliv USA v tomto regionu. Z pohledu teorie neorealismu a bezpečnostních komplexů by tak dávalo smysl, kdyby Čína usilovala o upevnění své přítomnosti v oblasti formou militarizace zmíněných atolů, mělčín a útesů. Proto se intenzivní proces militarizace netýkal jen Paracelských ostrovů, ale značně se podílel i na vybudování obranných kapacit na Spratlyho ostrovech. Od roku 2013 se tak hlavními body zájmu staly útesy Fiery Cross, Subi, Mischief, McKennan, Johnson South, Cuarteron a útesy Gaven (Kipgen, 2020, s. 45).

Zejména významnou je pro Čínu tzv. „velká trojka“ – útesy Fiery Cross, Subi a Mischief, které představují ty největší základny v oblasti Spratlyho ostrovů. Jak již bylo zmíněno, tak zcela první základnu postavila Čína na útesu Fiery Cross. Tato základna byla zpočátku velice skromných rozměrů a dle satelitních snímků z 2014 byla zachována v původním stavu a okolí útesu zůstalo nedotčené (Japan Ministry of Defense, 2024). V rámci intenzivní militarizace a rekultivačního procesu, které se uskutečnily v následujících letech, podstoupil tento útes radikální proměnu a malá základna se přeměnila v obrovský vojenský komplex. Celkově se z přibližně 0,010 km² původní plochy vytvořila plocha o velikosti 2,72 km² (Japan Ministry of Defense, 2024). V roce 2015 Čína pokračovala v investování do vojenských kapacit této základny a vybuďovala ranvej, jejíž délka činila

více než 3 kilometry (Zou, 2021, 489). Proces militarizace pokračoval v roce 2016, kdy se na teď už umělý ostrov se základnou umístily obranné systémy, a v roce 2017, během kterého byly vybudovány letecké hangáry a radarové stanice. Tyto hangáry přitom mohou sloužit různým typům vojenských letadel. Dalším základna je umístěna na útesu Subi, který je nyní díky rekultivačním pracím tím největším umělým ostrovem na Spratlyho ostrovech (Kipgen, 2020, s. 46). Jeho umělé rozšiřování a militarizování probíhalo od roku 2015 a v roce 2016 došlo obdobně jako na útesu Fiery Cross k vybudování letecké ranveje o délce 3 kilometrů. Následovalo postavení vojenských hangárů, radarových stanic a podzemních skladů pro munici a vojenský materiál (Asia Maritime Transparency Initiative, 2018). Posledním z tzv. „velké trojky“ je útes Mischief. Ten díky své strategické poloze umožňuje přítomnost čínského námořnictva poblíž západního pobřeží Filipín, neboť se nachází 240 km od filipínského ostrova Palawan (Roy, 2016, s. 27). Vzhledem k tomu, že se tento útes nachází uvnitř filipínské EEZ, jeho okupace značně přispěla k navýšení napětí mezi Čínou a Filipíny. Po intenzivní militarizaci a rekultivaci se nyní jedná o umělý ostrov, jehož plocha byla uměle rozšířena přibližně z 0,002 km² na 5,70 km² (Japan Ministry of Defense, 2024). Jako u obou předchozích základen velké trojky i na útesu Mischief byla vybudována letecká ranvej, obranné systémy, radarové stanice a kryty na raketové systémy země-vzduch (Japan Ministry of Defense, 2024). Tento proces usilovného přetváření miniaturních útesů v komplexní vojenské základny se podobným způsobem týkal i ostatních oblastí, které Čína v rámci Spratlyho ostrovů ovládá. Menší útesy Johnson South a Hughes nyní slouží primárně jako komplexní vojenské radarové stanice s důkladnými obrannými systémy (Japan Ministry of Defense, 2024). Nejvýznamnější však zůstávají základny na velké trojce. Militarizování Čínou okupovaných částí Spratlyho ostrovů přeměnilo spoustu útesů v klíčové opěrné body při projekci čínské vojenské moci v Jihočínském moři.

O tom, že Čína vskutku usiluje o prodloužení své vojenské přítomnosti prostřednictvím procesu militarizace Jihočínského moře, svědčí také následující aktivity na Spratlyho ostrovech. Čína koná pravidelná vojenská cvičení, která provádí v oblasti Spratlyho ostrovů, respektive v oblasti námořních sporů, které dodnes nejsou formálně vyřešeny. Například v roce 2015 uskutečnila Čína vojenské cvičení v oblasti severní části Spratlyho ostrovů, přičemž součástí tohoto cvičení byla i ostrá palba (Orendain, 2015). Filipíny vytkly Číně, že o tomto cvičení nedostatečně informovala, a takové chování označily za neohleduplné, přičemž činy podobného charakteru mohou podlamovat vzájemnou spolupráci a důvěru aktérů v oblasti. Vojenská cvičení v oblasti Spratlyho

ostrovů koná Čína většinou každý rok (Gady, 2016). Tyto aktivity tedy nadále pokračovaly v následujících letech až do roku 2023 a Čína v nich bude také pravděpodobně pokračovat. K projekci vojenské moci nepotřebuje Čína nutně provádět vojenská cvičení. Například v roce 2017 nad Spratlyho ostrovy kroužily čínské strategické bombardéry. O rok později začaly být používány vojenské letouny Y-8 na základně útesu Subi, přičemž od této situace byly všechny tři základny tzv. „velké trojky“ oficiálně využívány čínským letectvem. V roce 2018 byly spatřeny na základně útesu Mischief letouny Y-7 a o měsíc později se na této a také na základně Fiery Cross nainstaloval vojenský rušící systém. Tentýž měsíc se na těchto umělých ostrovech Číny Spratlyho ostrovní skupiny objevily protiletadlové střely YJ-12B a rakety země-vzduch HQ-9B (Macias, 2018). V rámci prosazování svých zájmů na Spratlyho ostrovech ale Čína mnohdy narazila na ostatní aktéry v této oblasti.

Zejména intenzivní konfrontace se odehrávají nejčastěji u mělčiny Second Thomas, a to mezi Čínou a Filipíny. Filipíny se této mělčiny zmocnily v roce 1999 a nyní zde mají základnu v podobě úmyslně zakotvené druhoválečné lodě BRP Sierra Madre, která je spravována kontingentem filipínských vojáků (Asia Maritime Transparency Initiative, 2024). Vzhledem k tomu, že Filipíny na tomto útesu, který je součástí Spratlyho ostrovů, mají svou vlastní základnu, pro Čínu z pohledu teorie bezpečnostních komplexů taková situace představuje narušení čínských mocenských zájmů. Taková okolnost totiž narušuje čínské zájmy ovládat celé Jihočínské moře. Proto Čína tuto mělčinu pravidelně kontroluje prostřednictvím aktivních patrol pobřežních hlídek a čínského námořnictva. Vzhledem k tomu, že Filipíny na této základně umístily své jednotky, musí jim pravidelně dodávat zásoby. Tento proces se Čína snaží vždy narušit. Filipíny, které sužovaly obavy z konfrontace s Čínou u této mělčiny, se rozhodly pro doručování zásob využít soukromé civilní lodě (Green, Hicks, Cooper, Schaus a Douglas, 2017). I přesto se v roce 2013 začala čínská pobřežní plavidla k mělčině nebezpečně přibližovat. Situaci dále eskalovala soudní žaloba Filipín proti Číně v roce 2013. V roce 2014 Čína poprvé zabránila doručení zásob na tuto mělčinu, avšak násilných manévřů využito nebylo. V dalších letech situace ovšem podstatně eskalovala a v roce 2021 použila plavidla čínské pobřežní hlídky vodní kanóny na filipínské lodě nesoucí zásoby pro vojáky na základně Second Thomas (Acosta, 2021). Tento trend se začal opakovat. V roce 2023 došlo k podobnému incidentu, přičemž v blízkosti se nacházela i plavidla čínského námořnictva (Mahadzir, 2023). Tentýž rok v prosinci při stejné snaze doručit zásoby čínská plavidla využila nejenom vodní kanóny, ale také do filipínských plavidel narazila s cílem zabránit doručení zásob (Lariosa, 2023). V roce 2023

Čína údajně také použila na filipínská plavidla při těchto aktivitách i vojenský laser. Není zřejmé, jaké technologie tento laser byl, ovšem dle konvencí OSN je používání vojenských laserů určených k poškození zraku zakázané (Roy, 2016, s. 34). I přes pokusy Číny zabránit těmto aktivitám ze strany Filipín jsou filipínská plavidla schopná zásoby doručit. Jednání Číny je ovšem velmi nebezpečné a během těchto incidentů často dochází k poškození filipínských plavidel a k lehkým zraněním na straně filipínských námořníků. Blokování přístupu filipínských plavidel k mělčině Second Thomas pokračuje i v roce 2024.

Chování, které lze označit za agresivní a nezodpovědné, probíhalo i v jiných oblastech Spratlyho ostrovů. V roce 2020 vyslal Peking výzkumnou loď do oblastí s významnými nalezišti ropy v EEZ Malajsie (Raymond a Welch, 2022, s. 226). V roce 2021 dokonce operovalo čínské letectvo v blízkosti Malajsijského pobřeží (Japan Ministry of Defense, 2024). Ve stejném roce se u sporného útesu Whitsun objevilo 220 plavidel čínské námořní milice. Součástí těchto lodí byla i plavidla, která v předchozích letech úspěšně pomocí nárazů potopila filipínská námořní plavidla. Podobný scénář se opakoval v roce 2021, ale tentokrát u stejného útesu bylo pouze 100 čínských plavidel. V roce 2023 spatřily Filipíny 48 čínských rybářských lodí operující v okolí filipínské EEZ. Konkrétně se tyto lodě nacházely v blízkosti břehu Reed Bank a mělčiny Sabina. Součástí byla i plavidla čínské pobřežní hlídky a plavidlo čínského námořnictva (Mahadzir, 2023). Specifickou oblastí, která také zahrnuje intenzivní námořní spory, je mělčina Scarborough, jež se nenachází v bezprostřední blízkosti Spratlyho ostrovů, avšak je se spory v této ostrovní skupině často spojována. Mělčina Scarborough se nachází zhruba 225 kilometrů na západ od Filipín (Sacks, 2022, s. 6). Tato oblast je velmi významnou rybářskou oblastí, kterou si nárokují právě i Filipíny. Tento fakt Čína odmítá a v roce 2012 vyslala do oblasti této mělčiny plavidla pod záminkou vykonávání námořních patrol (Sacks, 2022, s. 6). Filipíny, které vnímaly své zájmy jako ohrožené, reagovaly vysláním filipínského námořního plavidla, na což Čína reagovala vysláním dalších plavidel. Obě země se tak ocitly ve dvouměsíční patové situaci, kdy ani jedna strana nechtěla ustoupit té druhé. Nakonec se podařilo USA vyjednat vzájemné stažení obou zemí, ale o pár měsíců později se čínská plavidla vrátila a mělčina se fyzicky zmocnila (Sacks, 2022, 18). Čína od této situace tuto mělčinu ovládá až dodnes, přičemž Filipíny tuto okolnost zásadně odsuzují. Dá se říci, že tuto situaci lze považovat za jakýsi bod zlomu, kdy frustrace jednoho státu z provokativních aktivit Číny v této oblasti dosáhla svého maxima. Filipíny vyzvaly Čínu k soudnímu řízení, jehož cílem by bylo objasnění sporu o mělčinu Scarborough a jiných neshod (Tønnesson, 2021, 42). Čína

se tohoto soudního řízení odmítla zúčastnit. Řízení i přes čínské odmítnutí bylo zahájeno v roce 2013 a o tři roky později v roce 2016 byl vynesena finální verdikt, který zhodnotil některé čínské aktivity v Jihočínském moři. Filipíny se tak staly první zemí, která spory s Čínou v Jihočínském moři přenesla na úroveň soudního řízení. Rozhodnutí tohoto soudu bude podrobně popsáno v následující části, která se zaměří na komparaci čínských aktivit se závazky z mezinárodních smluv a dohod, ke kterým se Čína zavázala, nebo s již zmíněným výsledkem soudního řízení z roku 2016.

7. Komparativní analýza

7.1 UNCLOS

Jako signatářský stát UNCLOS je Čína zavázána několika ustanoveními, které úmluva UNCLOS zavádí do mezinárodního režimu moří a oceánů. Od roku 1996, kdy Čína tuto úmluvu ratifikovala, až po současnost probíhá intenzivní proces, kterým dochází k rozšiřování čínského vlivu v oblasti Jihočínského moře. Dne 22. ledna roku 2013 bylo na žádost Filipín zahájeno proti Číně rozhodčí řízení podle části XV a přílohy VII úmluvy UNCLOS (Whomersley, 2021, 426).

Hlavními body, které Filipíny rozhodčímu řízení v rámci své žaloby předložily k projednání, byly následující: práva a povinnosti Filipín a Číny v Jihočínském moři spadají pod formální rámec úmluvy UNCLOS; čínské nároky v Jihočínském moři na základě devítibodové linie nejsou v souladu s úmluvou UNCLOS, a tudíž jsou tyto nároky neplatné; posouzení legálního charakteru přírodních útvarů nacházejících se v Jihočínském moři (konkrétně v oblasti Spratlyho ostrovů); filipínské právo vykonávat svrchovanost nad prostorem, který spadá do filipínské EEZ a kontinentálního šelfu (Whomersley, 2021, s. 426). Filipíny také prohlásily, že nevyžadují po tomto řízení rozhodnutí o tom, která strana má právo legálně vlastnit nárokované ostrovy, a požádaly, aby se touto záležitostí nezabývalo (Whomersley, 2021, 427). Arbitráž se se soustředila primárně na oblast Spratlyho ostrovů, tudíž jeho rozhodnutí se netýká Paracelských ostrovů. Čína se této arbitráže rozhodla nezúčastnit (*The South China Sea Arbitration (The Republic of Philippines v. The People's Republic of China)*, 2024). Filipínská žaloba se dle Číny týkala problematiky teritoriální suverenity, nad kterou tato arbitráž nemá jurisdikci (Kipgen, 2020, s. 91). Po třech letech projednávání v roce 2016 dospěla arbitráž k závěrečnému rozhodnutí. Řízení stanovilo, že Čína narušuje filipínská suverénní práva v její EEZ, a to prostřednictvím několika různých aktivit. Čínské činnosti v této oblasti narušují rybářské a petrochemické aktivity Filipín uvnitř filipínské EEZ, budují umělé ostrovy uvnitř filipínské EEZ a blokují do této zóny přístup filipínským rybářům (Elleman, 2018, s. 70). Tribunál také rozhodl, že čínská devítibodová linie není v souladu s úmluvou UNCLOS a čínské nároky na historické vody, které spadají dle Číny do této linie, nemají žádné legální podklady (Elleman, 2018, s. 73). Arbitráž také jasně rozhodla o stavu útesu Mischief a mělčiny Scarborough, přičemž obě oblasti byly označeny jako součást EEZ Filipín (Kipgen, 2020, s. 77). V tomto případě je čínská základna na útesu Mischief ilegální, neboť dle arbitráže Čína porušuje články 56,

60 a 80 úmluvy UNCLOS. Článek 60 stanovuje, že umělé ostrovy a jakékoliv konstrukce na nich lze budovat pouze ve své EEZ (United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982). Dle článku 56 mají státy ve své EEZ navíc právo na využívání jakýchkoliv zdrojů (živých či neživých), tudíž dle rozhodnutí arbitráže Čína v tomto případě opět pochybila. Arbitráž také stanovila, že žádný útes, výběžek či atol v Jihočínském moři nemá právo na vlastní EEZ a kontinentální šelf (Kipgen, 2020, s. 77). Z tohoto úhlu pohledu lze také konstatovat, že Čína není oficiálně souostrovním státem, jak tvrdí při uplatňování svých tvrzených nároků na Jihočínské moře. Čína výsledek této arbitráže považuje za neplatný a tvrdí, že veškeré její aktivity v Jihočínském moři jsou mírumilovné povahy (Kipgen 2020, s. 76). Podle Číny je krok Filipín přenést problematiku sporů Jihočínského moře na arbitrážní úroveň v rozporu s mezinárodním právem a Filipíny tak důrazně přispívají ke zhoršení situace v Jihočínském moři (Kipgen, 2020, 76-77).

I přes čínský nesouhlas zúčastnit se této arbitráže obsahuje úmluva UNCLOS také pasáž zdůrazňující nutnost států spolupracovat v případě jakýchkoliv sporů mezi státy. Způsob, jakým státy mají kooperovat, není jasně definovaný a právně závazný, ale i přes to je faktor spolupráce zmíněn a ratifikováním této dohody se k tomuto principu Čína zavazuje alespoň deklaratorně. Tento faktor spolupráce je obzvláště zdůrazněn pro státy nacházející se v polouzavřených mořích článkem 123 (Lee a Bautista, 2021, 323). I přesto, že závazek ke spolupráci není nijak konkrétně definovaný a vymahatelný, faktem je, že čínské aktivity v Jihočínském moři nelze vnímat jinak, než jako opak spolupráce a snahu konsolidovat svou mocenskou pozici. Dle těchto aktivit je očividné, že Čína má v zájmu chránit své národní zájmy v Jihočínském moři jakýmkoliv způsobem. Arbitrážní řízení také zdůraznilo, že čínské intenzivní aktivity spočívající v konstruování umělých ostrovů na 7 útvarech v Jihočínském moři jsou přitěžující okolností, která spor mezi dotčenými stranami pouze prohlubuje (Whomersley, 2021, s. 437). Z tohoto lze implikovat, že takový způsob chování jistě nenaplnuje požadavky na vzájemnou spolupráci. I přesto, že se verdikt tohoto tribunálu týká primárně Spratlyho ostrovů a Paracelské ostrovy nebyly jeho součástí, podobné aktivity, které byly soudem označeny za nelegální, provádí Čína i v této části Jihočínského moře. Existují jasné důkazy o tom, že Čína na Paracelských ostrovech opakovaně využila sílu k územním ziskům, vybudovala umělé ostrovy, intenzivně oblast militarizuje, narušuje EEZ jiných států a ohrožuje ostatní státy svými provokativními aktivitami. Je tedy jasné, že i takový způsob přístupu ke sporu v Jihočínském moři nelze posoudit pozitivně v duchu spolupráce stanovené článkem 123 úmluvy UNCLOS. Zároveň lze konstatovat, že aktivita

Číny na Paracelských ostrovech rovněž splňuje charakteristiku přítěžujících okolností, které nepřispívají k vyřešení územních sporů. Z deklaratorního hlediska tedy můžeme konstatovat, že čínská zahraniční politika v Jihočínském moři je v nesouladu se zněním úmluvy UNCLOS. Konkrétně se jedná minimálně o články 56, 60, 80 a 123, které Čína porušuje.

7.2 Declaration on the Code of Conduct of Parties in the South China Sea (DOC)

V roce 2002 Čína společně s organizací ASEAN přijala deklaratorní prohlášení o kodexu chování, které sehrává roli jako předstupeň před zhotovením formálního kodexu chování v Jihočínském moři. Podpisem tohoto dokumentu se Čína zavázala ke společnému rozvoji přátelských vztahů a kooperaci, jejichž cílem je budování dobrých sousedských vztahů a vzájemné důvěry v tomto regionu (Declaration on the Code of Conduct of Parties in the South China Sea, 2012). Konkrétně tento dokument zavazuje signatáře k dodržování následujícího. V rámci článku 1 se signatáři zavazují k dodržování několika dohod, a to včetně charty OSN a úmluvy UNCLOS. V článku 2 dávají signatáři souhlas s budováním vzájemné důvěry na principech vzájemného respektu a rovnosti. Podle článku 3 budou všechny strany respektovat svobodnou plavbu a přelet nad Jihočínským mořem tak, jak stanovuje například i úmluva UNCLOS. Podle článku 4 se signatáři zavazují k řešení sporů mírovými způsoby a zdrží se použití vojenské síly, a to opět i podle stanovených principů v dohodě UNCLOS. V článku 5 se strany zavázaly neprovádět takové činnosti, které by mohly komplikovat snahy o spolupráci a nabourávat vzájemnou důvěru (např. osidlováním předtím neobydlených útesů, atolů, mělčin atd.). Článek 6 se v této deklaraci soustředí na konkrétní ustanovení, jako např. dodržování vzájemných dialogů, spolupráce v ochraně mořského prostředí či včasné oznamování vojenských cvičení. Článek 7 opět zdůrazňuje nutnost vzájemné komunikace, přičemž článek 8 signatáře zavazuje k tomu, aby tuto deklaraci a její ustanovení plně respektovali. Poslední dva články zdůrazňují nutnost respektování této deklarace i okolními státy a společnou odhodlanost všech signatářů pokračovat ve snaze o finalizování formálního kodexu chování Code of Conduct (COC) (Declaration on the Code of Conduct of Parties in the South China Sea, 2012).

Vzhledem k tomu, že Čína a její zahraniční politika není v přesném deklaratorním souladu se zněním některých částí úmluvy UNCLOS, k podobným nesrovnalostem dochází i v případě dokumentu DOC. Čínské aktivity v Jihočínském moři se soustředí primárně na

konsolidaci jejího mocenského postavení a zájmů v této oblasti. K tomu využívá prostředky jako je budování umělých ostrovů z předtím neobývaných mělčin a útesů. Z nich jsou dále tvořeny komplexní vojenské základny s početnou vojenskou posádkou. Čína také využívá agresivních manévřů, během kterých se často nebrání využít síly k odstrašení ostatních aktérů. Tímto jednáním ohrožuje regionální stabilitu a jakékoli šance dosáhnout pokroku ve vyjednávání formálního kodexu chování Jihočínského moře na úrovni ASEAN. Kromě toho Čína opakovaně narušila EEZ jiných států a celkově svými aktivitami provokuje ostatní aktéry. Na základě těchto aktivit lze říci, že čínská zahraniční politika je v rozporu s deklaratorním zněním dokumentu DOC, a to konkrétně s články 1, 2, 4, 5 a 8. I přesto, že Čína informuje o vojenských cvičeních, jak tato deklarační vyžaduje, tyto aktivity rozhodně nepřispívají k regionální stabilitě a spolupráci. Například v roce 2020, 2022 a 2023 Vietnam opakovaně kritizoval vojenská cvičení Číny a označil je za překážku v dalším vyjednávání připravovaného formálního kodexu chování (COC) a v rozporu se zněním přijatého dokumentu DOC (Anh, 2023). Samotný proces finalizování COC je v nedohlednu a navíc Čína ani neusiluje o to, aby tento dokument byl právně závazného charakteru (Sacks, 2022, s. 22). Čína v těchto záležitostech, které jsou přímo spojeny se zájmy Číny v Jihočínském moři, využívá oddalovací strategii jakýchkoli jednání, jež by mohla finalizovat jakoukoliv legálně zavazující dohodu, a to s cílem posílit čínskou pozici v Jihočínském moři (Sacks, 2022, s. 23). Tímto by Čína byla navíc v rozporu s článkem 10 této deklarační, která vyzývá její signatáře k usilování o přijetí formálního kodexu chování v Jihočínském moři. Z důvodu pomalého postupu v této oblasti např. Filipíny v roce 2023 zvažovaly alternativní možnost vytvoření formálního kodexu chování mezi aktéry Jihočínského moře bez účasti Číny (Morales a Lema, 2023). Vzhledem k tomu, že se jedná o právně nezávazný dokument pouze deklaratorního typu, nelze říci, zda by Čína z právního hlediska opravdu něco porušovala. Z pohledu deklaratorního zněním však lze stanovit, že existuje rozdíl mezi čínskými aktivitami a ustanoveními této deklarační DOC. Jednání Číny jistě není v souladu s články 1, 2, 4, 5, 8.

7.3 Global Security Initiative

Dalším dokumentem, se kterým jsou čínské aktivity v Jihočínském moři srovnávány, je čínská iniciativa z roku 2022 Global Security Initiative. Smyslem této iniciativy je přistupovat k mezinárodní bezpečnosti prostřednictvím spolupráce a dosáhnout bezpečnosti na udržitelné úrovni. (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2023). Státy mají tohoto stavu dosáhnout vyhýbáním se konfliktům prostřednictvím politických

dialogů a mírovými řešeními jakýchkoliv sporů, respektováním bezpečnostních obav všech států a jejich suverenity. Dokument dále zmiňuje nutnost zacházet se všemi státy v oblasti bezpečnosti stejným dílem. Zcela důležité je posilování a respektování role OSN v bezpečnostní agendě a dodržování hodnot stanovených v chartě OSN. Kromě toho je v dokumentu zdůrazněno, že Čína je otevřena nejenom bilaterálním, ale také multilaterálním jednáním v rámci dosažení spolupráce v oblasti bezpečnosti (Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 2023). Iniciativa GSCI také podporuje roli ASEAN v bezpečnostních otázkách v rámci zajištění kooperace mezi regionálními aktéry. Tato iniciativa je mnohými označována za strategii Pekingu, jak rozšířit koalici přátelských států vůči Číně (Ekman, 2023, s. 2). Navíc fakt, že tento dokument využívá obdobnou argumentaci, jakou zneužil Vladimír Putin k legitimizaci jeho vojenské invaze na Ukrajinu, je znepokojující okolností. Dne 28. března roku 2024 se opět konalo fórum Boao Forum for Asia ve městě Bo'ao, na kterém tato iniciativa byla zahájena. Na této konferenci bylo opět potvrzeno to, co zaznívá v původním znění této bezpečnostní iniciativy. Vzhledem k tomu, že tento dokument odkazuje na globální bezpečnost, lze tuto iniciativu také aplikovat na oblast Jihočínského moře. V tomto ohledu je těžké upozorovat jakékoliv snahy Číny naplňovat zmíněné principy a hodnoty, které tento dokument stanovuje, neboť čínské aktivity v Jihočínském moři jsou spíše opačného charakteru. Pokud se zaměříme na to, co stanovuje tento dokument, a porovnáme to s tím, jakým způsobem přistupuje Čína ke sporům v Jihočínském moři, tak lze říci, že Čína neprojevila žádné reálné snahy o aplikování tohoto dokumentu v oblasti sporů ohledně Jihočínského moře. Čínské aktivity v Jihočínském moři jsou namířeny na konsolidaci její moci v obou ostrovních skupinách. Čína zde vybuodovala komplexní síť vojenských základen, které hodlá použít v případě, že to její zájmy budou vyžadovat. Příkladem toho může být fakt, že Čína svou pozici usilovně brání různými agresivními způsoby. O tom svědčí samozřejmě samotná čínská intezivní militarizace jak Paracelských tak Spratlyho ostrovů nebo agresivní jednání vůči ostatním aktérům v tomto bezpečnostním regionu. Rozsáhlé aktivity čínské pobřežní hlídky a čínské námořní milice, které agresivně odráží kohokoliv, kdo se postaví před čínské zájmy v této oblasti, je chováním, které je v rozporu s dokumentem GSCI. Pokud by Čína opravdu usilovala o to, co tento dokument stanovuje, jednání Pekingu by se ubíralo zcela opačným směrem. Na základě již zmíněných důvodů a popsaných aktivit Číny v Jihočínském moři lze usoudit, že Čína se v kontextu Jihočínského moře dle této iniciativy neřídí. Zahraniční politika Číny v Jihočínském moři a znění tohoto dokumentu je tedy rozdílné.

8. Zodpovězení výzkumné otázky

8.1 Hlavní výzkumná otázka

Existuje rozdíl mezi tím, jak se Čína v Jihočínském moři opravdu chová a tím, co je stanoveno ve smlouvách a deklaracích, ke kterým se sama zavázala?

Aktivity Číny v Jihočínském moři jsou terčem pozornosti celého mezinárodního společenství, a to z velice relevantních důvodů. Jak již bylo v této práci zmíněno, z geopolitického hlediska je oblast Jihočínského moře pro Čínu klíčová. Zejména, pokud přihlédneme k tomu, že Čína usiluje o mocenský růst. Způsoby, kterými Čína rozšiřuje svůj vliv v tomto bezpečnostním komplexu, jsou však velmi kontroverzní. Na základě učiněné komparace čínských aktivit a přijatých dokumentů (UNCLOS, Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea a Global Security Initiative) lze odpovědět na tuto výzkumnou otázku kladně. Čínské chování je opravdu rozdílného charakteru oproti tomu, co vyžadují tyto dokumenty.

8.2 Vedlejší výzkumné otázky

Přispívá Čína tímto chováním k eskalaci napětí v regionu?

Na základě současného působení Číny v Jihočínském moři, můžeme říci, že Peking nepřispívá k vytvoření stabilního bezpečnostního prostředí v tomto bezpečnostním regionu. Je tedy zřejmé, že svým chováním naopak situaci a napětí v Jihočínském moři eskaluje. Čínské rekultivační aktivity, budování vojenských základen, intenzivní vojenská cvičení a fyzické konfrontace s ostatními aktéry v tomto regionu jsou pravidelně terčem kritiky ostatních aktérů, kteří jsou s problematikou Jihočínského moře přímo spojeni. Čína aktivní militarizací uměle vytvořených ostrovů společně s významným budováním jejího námořnictva ohrožuje stabilitu Jihočínského moře. Tento fakt navíc potvrzuje i rozhodnutí soudní arbitráže z roku 2016, které se na žádost Filipín, zabývalo čínskými aktivitami v této oblasti. Na základě rozhodnutí této arbitráže jsou totiž čínské aktivity v Jihočínském moři přítěžující okolností (Whomersley, 2021, s. 437). V kombinaci s rostoucí agresivitou jednání čínských pobřežních hlídek a milic při interakci s ostatními aktéry v Jihočínském moři můžeme konstatovat, že Čína svým chováním situaci nestabilizuje, nýbrž eskaluje.

Do jaké míry je reálné jednání Číny v nesouladu s deklaratorním zněním jejich závazků?

Jak jsme se mohli přesvědčit u komparativní analýzy, v rámci úmluvy UNCLOS nedodrží Čína články 56, 60, 80 a 123. Ty Čína porušuje ilegálním budováním umělých ostrovů, militarizováním této oblasti, omezováním přístupu ostatních států do jejich EEZ, narušováním EEZ jiných států a nárokováním si celého Jihočínského moře na základě nepodložené devítibodové linie. K tomu navíc Čína nekoná dle článku 123, který zdůrazňuje povinnost států v polouzavřených mořích spolupracovat. Stejnými prohřešky se Čína dostává do rozporu s články 1, 2, 4, 5 a 8 deklarace DOC. Kromě toho potenciální využívání oddalovací strategie a neochota přijmout právně zavazující kodex chování naznačuje, že Čína by mohla být v rozporu i s článkem 10 této deklarace, který zavazuje signatáře DOC ke snaze usilovat o přijetí formálního kodexu chování s právně zavazujícím charakterem (Declaration on the Code of Conduct of Parties in the South China Sea 2002). Vzhledem k tomu, že obsah deklarace DOC a iniciativy GSCI sdílí některé principy, jako např. zamezení řešení vzájemných sporů násilím či respektování UNCLOS, je s tímto dokumentem Peking také v rozporu. Iniciativu GSCI, která se zaměřuje na celosvětovou bezpečnost, Čína ve své zahraniční politice v Jihočínském moři neaplikuje. V rámci tohoto dokumentu jsou čínské aktivity v Jihočínském moři v nesouladu s 6 klíčovými principy a hodnotami, které se zaměřují na mírové řešení vzájemných sporů, respektování pozice OSN v mezinárodním systému nebo také na seriózní nakládání s relevantními bezpečnostními obavami ostatních států ohrožující jejich teritoriální integrit

Závěr

Problematika sporů v Jihočínském moři patří neustále mezi relevantní geopolitická témata. Bezpečnostní křehkost tohoto regionu nepřímo ohrožuje stabilitu celého mezinárodního systému. Konfliktní povaha Jihočínského moře je dána nejenom stále nevyřešenými územní spory mezi místními regionálními aktéry, ale také velmocenským zápasem mezi Čínou a USA, který se odehrává právě i v Jihočínském moři. Čína, která je součástí regionu Jihočínského moře, o tuto oblast projevuje intenzivní zájem. Důvodů je hned několik. Region Jihočínského moře nabízí spoustu lukrativních příležitostí, ale také i nespočet bezpečnostních hrozeb. Kontrola celého Jihočínského moře nabízí Číně jednak lákavá ložiska nerostných surovin, jednodušší přístup čínského námořnictva do Indo-Pacifiku, jednak potlačení vlivu Spojených států. Na druhé straně v tomto regionu existuje pro Čínu nespočet překážek. Jako stát, který se snaží o zlepšení svého mezinárodního mocenského postavení, se musí s těmito hrozbami vypořádat. Mocenské postavení Číny ohrožuje např. tzv. malacké dilema, neutuchající vliv Spojených států či zájmy ostatních aktérů v tomto regionu, které jsou mnohdy v protikladu se zájmy Číny. Jihočínské moře proto sehrává pozici klíčového národního zájmu a z tohoto důvodu si jej Čína také nárokuje téměř celé, a to právě na základě devítibodové linie.

Pro pochopení problematiky Jihočínského moře je velmi důležité vnímat, jakým způsobem Čína v rámci své zahraniční politiky do tohoto regionu vstupuje. Na první pohled můžeme ze strany Pekingu pozorovat snahu a úsilí přistupovat k této problematice přívětivým způsobem. Tento pohled představuje Čínu jako stát ochotný přistoupit ke spolupráci a mírovým prostředkům v kontextu řešení vzájemných sporů v Jihočínském moři nebo na globální úrovni. Tyto snahy lze interpretovat podepsáním úmluvy UNCLOS, angažováním se ve vyjednávání formální kodexu chování COC, přijetím prozatímní deklarace o kodexu chování DOC nebo zahájením světové bezpečnostní iniciativy GSCI. Společně tyto dokumenty sdílí stejné principy a zásady, které se zaměřují na spolupráci, dialog a potlačení násilných prostředků při řešení vzájemných sporů. Obecně signatářské státy alespoň deklaratorně vyjadřují svůj souhlas s těmito zásadami. Problém však nastává v případě, kdy se na čínskou zahraniční politiku zaměříme pohledem, který podrobně zkoumá její faktické kroky v kontextu těchto dokumentů. Pokud porovnáme tyto závazky vyplývající z těchto dokumentů a jejich dodržování se skutečnými kroky Číny v Jihočínském moři, narazíme na nepříjemné zjištění. Peking se aktivně angažoval v Jihočínském moři již v průběhu celého 20. století. V roce 1996, kdy se Čína zavázala

k dodržování úmluvy UNCLOS, byl zahájen řetězec událostí, které se těmto závazkům vymykají. Až po současnost probíhá v Jihočínském moři ze strany Číny série unilaterálních aktů, které jsou v jasném rozporu se zněním přijatých deklarací. Z neobyvatelných atolů, mělčin a útesů vybudovala Čína procesem rekultivace nepřírozené umělé ostrovy. To, co dříve náleželo přírodě a nemělo pro lidskou aktivitu žádné významné využití kromě navigačních a rybářských účelů, je dnes komplexními základnami čínské armády a námořnictva. Díky těmto krokům má Čína nyní na Paracelských a Spratlyho ostrovech významnou vojenskou přítomnost, pomocí které dokáže intenzivněji konsolidovat svou moc v problematice územních sporů Jihočínského moře a silou odpírat právo ostatních aktérů na jejich nároky. Cílem této práce není posoudit, který stát má legitimní nároky v Jihočínském moři, nýbrž pouze poukázat na nezodpovědné chování Číny v tomto regionu. Samozřejmě, že aktivita Číny nezůstala bez povšimnutí ostatních regionálních aktérů a také Spojených států, které se v této oblasti pravidelně angažují. Aktivity Číny v Jihočínském moři tito aktéři razantně odsuzují, na což Čína vždy reaguje odmítavým způsobem. Lze soudit, že Čína i přes její angažovanost v dokumentech, které jasně vyjadřují snahu o budování větší spolupráce v problematice územních sporů v Jihočínském moři, koná jinak v realitě a při aplikování své zahraniční politiky. Tato skutečnost může vést k většímu prohlubování vzájemné nedůvěry mezi všemi relevantními aktéry v Jihočínském moři tak, jak např. několikrát zmínili představitelé Vietnamu či Filipín. Již během prvních měsíců v roce 2024 se ukázalo, že Čína ve svých agresivních krocích vůči komukoliv, kdo se hodlá postavit proti čínským zájmům, bude pokračovat. V současnosti jsou nejvýznamnější obětí tohoto čínského chování Filipíny, avšak v minulosti se unilaterální rozšiřování čínské vlivu týkalo i Vietnamu, Malajsie a dalších zemí. Zároveň je zřejmé, že Čína svým chováním dále eskaluje již tak nebezpečnou regionální situaci, což nepřímo potvrdila samotná soudní arbitráž roku 2016, která považuje čínské jednání v této oblasti za přitěžující okolnost.

Současná situace naznačuje, že pokud budou aktivity Číny tohoto charakteru v Jihočínském moři pokračovat, hrozí riziko větší a vážnější eskalace, která by se mohla přelít do válečného konfliktu. Regionu nepomáhají ani události v okolí Tchaj-wanu, jehož význam pro Čínu je naprosto zásadní. Strategická poloha Tchaj-wanu vyplývá také z jeho geografického umístění. Ovládnutí tohoto ostrova by Číně pomohlo lépe kontrolovat první ostrovní řetězec a značně tím redukovat vliv Spojených států v této oblasti. Situaci nepřímo ovlivňuje také válka na Ukrajině. Spojené státy patří k největším podporovatelům Ukrajiny a musí proto svou pozornost do jisté míry odvracet zpět na evropský kontinent. To

komplikuje snahu Spojených států reagovat na rostoucí agresivitu a rozpínavost Číny v Indo-Pacifiku. Větší eskalace konfliktu v Evropě by tak mohla přesunout zdroje klíčového partnera mnoha států v Indo-Pacifiku (jako jsou např. Japonsko, Filipíny, Tchaj-wan nebo také Vietnam) spíše do Evropy a otevřít tak nové příležitosti Číně k většímu konsolidování své pozice v Jihočínském moři. V neposlední řadě může také hrát roli i vnitropolitická situace v Číně, neboť například špatný hospodářský vývoj nebo nárůst nacionalismu může vést k snaze čínského vedení odvrátit pozornost obyvatel od vnitropolitických problémů k vykonstruovanému problému v podobě ohrožení čínských zájmů v Jihočínském moři.

Jaký tedy bude další vývoj událostí v Jihočínském moři, je nejisté, avšak je zřejmé, že se jedná o nebezpečnou situaci. Z pohledu územních sporů v Jihočínském moři není zcela jasné, která země má v této oblasti legitimnější nárok, zjištění této skutečnosti také nebylo cílem této práce. Faktem je, že Čína prokazatelně porušuje závazky, ke kterým se zavázala v úmluvě mořského a oceánského práva UNCLOS, v deklaraci kodexu chování DOC a v bezpečnostní iniciativě GSCI. Je samozřejmé, že z pohledu mezinárodního práva je možné argumentovat, že Čína svým chováním nic neporušuje, neboť některé výše uvedené dokumenty jsou pouze deklaratorní povahy, avšak primárním cílem této práce bylo zejména zjistit, zda je faktické chování Číny v souladu se těmito dokumenty či nikoliv. Odpověď je taková, že jednání Číny v souladu s těmito dokumenty není. Čína se snaží v mezinárodním prostoru tvářit jako spolehlivý partner, avšak realitou je, že Peking usiluje primárně o posílení své pozice v Jihočínském moři na úkor ostatních regionálních aktérů. Snaha potlačit důležité bezpečnostní externality a zaručit své velmocenské postavení v tomto regionu vede Čínu k jednání, jehož výsledkem je militarizace Jihočínského moře.

Použitá literatura

Odborná literatura

AMER, Ramses a Li JIANWEI, 2021. From DOC to COC: A regional rules-based order. In: ZOU, Keyuan, ed. Routledge Handbook of the South China Sea. Abingdon: Routledge, s. 357-375. ISBN 978-0-367-41555-6.

BECKMAN, Robert a Vu Hai DANG, 2021. ASEAN and the South China Sea. In: ZOU, Keyuan, ed. Routledge Handbook of the South China Sea. Abingdon: Routledge, s. 336-356. ISBN 978-0-367-41555-6.

BUZAN, Barry a Ole WÆVER, 2003. *Regions and Powers*. New York: Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-81412-6.

BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap de WILDE, 2005. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií. Současná teorie mezinárodních vztahů. ISBN 80-903-3336-2.

DRULÁK, Petr, 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-385-7.

ELLEMAN, Bruce, 2018. *China's Naval Operations in the South China Sea*. Folkestone: Renaissance books. ISBN 978-1-898823-67-4.

GEORGE, Mary, 2021. Maritime security and demilitarisation of the South China Sea. In: ZOU, Keyuan, ed. Routledge Handbook of the South China Sea. Abingdon: Routledge, s. 65-88. ISBN 978-0-367-41555-6.

KAPLAN, Robert D., Andrea BAČOVÁ a Ondřej MOLNÁR, 2023. *Pomsta geografie*. Bourdon. ISBN 978-80-7611-121-9.

KELLY, Terrence K., James DOBBINS, David A. SHLAPAK, David C. GOMPERT, Eric HEGINBOTHAM, Peter CHALK a Lloyd THRALL, 2014. *The U.S. Army in Asia, 2030-2040*. Santa Monica: RAND. ISBN 978-0-8330-8393-7.

KIPGEN, Nehginpao, 2020. *The Politics of South China Sea Disputes*. Abingdon: Routledge. ISBN 978-1-138-32271-4.

LEE, Seokwoo Lee a Lowell BAUTISTA, 2021. Semi-enclosed seas cooperation under UNCLOS. In: ZOU, Keyuan, ed. *Routledge Handbook of the South China Sea*. Abingdon: Routledge, s. 323-335. ISBN 978-0-367-41555-6.

LI, Mingjiang a Archana ATMAKURI, 2021. US-China rivalry in the South China Sea. In: ZOU, Keyuan, ed. *Routledge Handbook of the South China Sea*. Abingdon: Routledge, s. 454-467. ISBN 978-0-367-41555-6.

ROACH, J. Ashley, 2021. Dispute settlement mechanisms for South China Sea issues. In: ZOU, Keyuan, ed. *Routledge Handbook of the South China Sea*. Abingdon: Routledge, s. 413-425. ISBN 978-0-367-41555-6.

ROY, Nalanda, 2016. *The South China Sea Disputes*. London: Lexington Books. ISBN 978-1498536233.

TØNNESSON, Stein, 2021. The South China Sea Historical developments. In: ZOU, Keyuan, ed. *Routledge Handbook of the South China Sea*. Abingdon: Routledge, s. 31-45. ISBN ISBN 978-0-367-41555-6.

WHOMERSLEY, Christopher, 2021. The South China Sea arbitration and its implications. In: ZOU, Keyuan, ed. *Routledge Handbook of the South China Sea*. Abingdon: Routledge, s. 426-453. ISBN 978-0-367-41555-6.

ZHU, Feng a Lingqun LI, 2021. China's South China Sea policies. In: ZOU, Keyuan, ed. *Routledge Handbook of the South China Sea*. Abingdon: Routledge, s. 167-183. ISBN 978-0-367-41555-6.

ZOU, Keyuan a Qiang YE, 2021. The U-shaped line and its legal implications. In: ZOU, Keyuan, ed. *Routledge Handbook of the South China Sea*. Abingdon: Routledge, s. 123-145. ISBN 978-0-367-41555-6.

ZOU, Keyuan, ed., 2021. *Routledge Handbook of the South China Sea*. Abingdon: Routledge. ISBN 978-0-367-41555-6.

Odborné články

AMABLE, Dennis Senam, 2022. Theorizing the Emergence of Security Regions: An Adaptation for the Regional Security Complex Theory. *Global Studies Quarterly* [online]. Oxford Academic, 2(4), 1-10 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/isagsq/article/2/4/ksac065/6779567>

BUZAN, Barry, 1991. New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* [online]. Oxford University Press, 67(3), 431-451 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2621945>

CASARINI, Nicola, 2017. A Sea at the Heart of Chinese National Interest. *Geneva Graduate*

Institute [online]. [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://globalchallenges.ch/issue/1/a-sea-at-the-heart-of-chinese-national-interest/>

DAI, Yaoyao a Luwei Rose LUQIU, 2022. Wolf Warriors and Diplomacy in the New Era. *China Review* [online]. The Chinese University of Hong Kong Press, 22(2), 253-283 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/48671506>

EKMAN, Alice, 2023. *CHINA'S GLOBAL SECURITY INITIATIVE: When the process matters more than the content* [online]. European Union Institute for Security Studies (EUISS) [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep48735>

ERNST, Maxmilian, 2022. Control Through Cooperation? Assessing China's Economic and Military-Strategic Interests in the South China Sea. *The Journal of Territorial and Maritime Studies* [online]. McFarland & Company, 9(2), 7-30 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/48684186>

FRAVEL, M. Taylor, 2011. China's Strategy in the South China Sea. *Contemporary Southeast Asia* [online]. ISEAS - Yusof Ishak Institute, 33(3), 292-319 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41446232>

FREUND, Eleanor, 2017. Freedom of Navigation in the South China Sea. *Belfer Center for Science and International Affairs* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/files/publication/SCS%20Report%20-%20web.pdf>

HARA, Kimie, 2011. 50 Years from San Francisco: Re-Examining the Peace Treaty and Japan's Territorial Problems. *Pacific Affairs* [online]. University of British Columbia, 74(3), 361-382 [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3557753>

IBARRA, Edcel John A., 2022. Issue-Based Cooperation on Conflict Resolution in the South China Sea. *The Journal of Territorial and Maritime Studies* [online]. McFarland & Company, 9(1), 97-115 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/48684181>

KRIEGER, Gerald, 2022. China's grand strategy: a roadmap to global power? *International Affairs* [online]. Oxford Academic, 98(3), 1117–1119 [cit. 2024-04-19]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ia/article/98/3/1117/6581680>

NGUYEN, Lan Ngoc, 2017. The UNCLOS Dispute Settlement System: What Role Can It Play in Resolving Maritime Disputes in Asia? *Asian Journal of International Law* [online]. Cambridge University Press, 8(1), 91-115 [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/asian-journal-of-international-law/article/abs/unclos-dispute-settlement-system-what-role-can-it-play-in-resolving-maritime-disputes-in-asia/A842AD7E3E49F1FA7E4E5CEE765E06FC>

NIE, Wenjuan, 2016. Xi Jinping's Foreign Policy Dilemma: One Belt, One Road or the South China Sea? *Contemporary Southeast Asia* [online]. ISEAS - Yusof Ishak Institute, 38(3), 422-444 [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/24916765>

PASZAK, Paweł, 2021. He Malacca Strait, the South China Sea and the Sino-American Competition in the Indo-Pacific. *Journal of Asian Security and International Affairs*. [online]. Sage, 8(2), 174-194 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/23477970211017494?journalCode=aiaa>

QUYET, Nguyen Huu, 2023. CHINESE STRATEGY IN THE SOUTH CHINA SEA: A Growing Quest for Vital Economic and Strategic Interests. *World Affairs* [online]. Sage, 186(3), 687-716 [cit. 2024-04-26]. Dostupné z:

<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00438200231181141>

RAMADHANI, Eryan, 2019. Is Assertiveness Paying the Bill? China's Domestic Audience Costs in the South China Sea Disputes. *Journal of Asian Security and International Affairs* [online]. Sage, 6(1), 30-54 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/pdf/48602197.pdf>

RAYMOND, Mark a David A. WELCH, 2022. What's Really Going On in the South China Sea? *Journal of Current Southeast Asian Affairs* [online]. Giga, 41(2), 214-239 [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/18681034221086291>

SACKS, Benjamin J., 2022. The Political Geography of the South China Sea Disputes [online]. RAND, 1-31 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep44901>

TEIXEIRA, Victor Alexandre G., 2021. The Hegemony's Contest in the South China Sea. *Sage Open* [online]. Sage, 11(3), 1-15 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/21582440211031216>

WIRTH, Christian a Valentin SCHATZ, 2020. South China Sea "Lawfare": Fighting over the Freedom of Navigation [online]. German Institute of Global and Area Studies (GIGA) [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep27058>

WIRTH, Christian a Valentin SCHATZ, 2020. South China Sea "Lawfare": Fighting over the Freedom of Navigation. *GIGA Focus Asia* [online]. German Institute of Global and Area Studies (GIGA) [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep27058>

Oficiální zdroje mezinárodních organizací a mezinárodní dokumenty

The United Nations Convention on the Law of the Sea, 2012. UNITED NATIONS. Oceans & Law of the Sea[online]. [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_historical_perspective.htm

United Nations Treaty Collection. United Nations Treaty Collection [online]. [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/overview.aspx?path=overview/definition/page1_en.xml

The South China Sea Arbitration (The Republic of Philippines v. The People's Republic of China), 2024. Permanent Court of Arbitration [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://pca-cpa.org/en/cases/7/>

DECLARATION ON THE CONDUCT OF PARTIES IN THE SOUTH CHINA SEA, 2012. Association of Southeast Asian Nations [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://asean.org/declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea-2/>

Joint Communique of the 50th ASEAN Foreign Ministers' Meeting, 2017. Association of Southeast Asian Nations [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://asean.org/joint-communique-of-the-50th-asean-foreign-ministers-meeting/>

PRC Declaration of the Government of the PRC on China's Territorial Sea, 1958. In: .

United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982. In: .

Oficiálně zdroje státních institucí

JAPAN MINISTRY OF DEFENSE, 2024. China's Activities in the South China Sea. Japan Ministry of Defense [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: https://www.mod.go.jp/en/d_act/sec_env/pdf/ch_d-act_b.pdf

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA, 2023. The Global Security Initiative Concept Paper. *Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjbxw/202302/t20230221_11028348.html

Internetové zdroje

ACOSTA, Rene, 2021. China Coast Guard Attacks Resupply Mission for Filipino Troops on BRP Sierra Madre. *U.S. Naval Institute* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://news.usni.org/2021/11/18/china-coast-guard-attacks-resupply-mission-for-filipino-troops-on-brp-sierra-madre>

ANH, Vu, 2023. Vietnam opposes China's illegal drills at Parcel Islands. *VnExpress* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://e.vnexpress.net/news/news/vietnam-opposes-china-s-illegal-drills-at-parcel-islands-4637505.html>

ASIA MARITIME TRANSPARENCY INITIATIVE, 2018. COMPARING AERIAL AND SATELLITE IMAGES OF CHINA'S SPRATLY OUTPOSTS. Asia Maritime Transparency Initiative [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://amti.csis.org/comparing-aerial-satellite-images-chinas-spratly-outposts/>

ASIA MARITIME TRANSPARENCY INITIATIVE, 2024. Second Thomas Shoal. Asia Maritime Transparency Initiative [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://amti.csis.org/second-thomas-shoal/>

BRUNNSTROM, David a Michael MARTINA, 2015. Xi denies China turning artificial islands into military bases. *Reuters* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idUSKCN0RP1ZG/>

FRIEDRICH, Jürgen, 2010. Codes of Conduct. Oxford Public International Law [online]. [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://opil.oup.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1379>

GADY, Franz-Stefan, 2016. China's Navy Conducts South China Sea Drills Involving Parcel and Spratly Islands. *The Diplomat* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://thediplomat.com/2016/05/chinas-navy-conducts-south-china-sea-drills-involving-parcel-and-spratly-islands/>

GREEN, Michael, Kathleen HICKS, Zack COOPER, John SCHAUS a Jake DOUGLAS, 2017. COUNTER-COERCION SERIES: SECOND THOMAS SHOAL INCIDENT. *Asia Maritime Transparency Initiative* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://amti.csis.org/counter-co-2nd-thomas-shoal/>

HAYLEY, Andrew a Chen AIZHU, 2024. China's 2023 crude oil imports hit record as fuel demand recovers. Reuters [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/business/energy/chinas-2023-crude-oil-imports-hit-record-fuel-demand-recovers-2024-01-12/>

HURST, Daniel, Oliver HOLMES a Justin MCCURRY, 2016. Beijing places missile launchers on disputed South China Sea island. *The Guardian* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/17/china-places-missiles-woody-south-china-sea-islands>

CHANG, Andrei, 2008. Analysis: China's air-sea buildup. *Space War* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: https://www.spacewar.com/reports/Analysis_Chinas_air-sea_buildup_999.html

CHINA'S INCURSION INTO VIETNAM'S EEZ AND LESSONS FROM THE PAST, 2019. THU, Huong Le. *Asia Maritime Transparency Initiative* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://amti.csis.org/chinas-incursion-into-vietnams-eez-and-lessons-from-the-past/>

KAPOOR, Kanupriya, ed., 2023. Vietnam demands Chinese ship leave its exclusive economic zone. *Reuters* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/china/vietnam-demands-chinese-ship-leave-its-exclusive-economic-zone-2023-05-25/>

LARIOS, Aaron-Matthew, 2023. Chinese Ships Ram Philippine Vessels, Hits Crews with Water Cannons in Series of South China Sea Incidents. *U.S. Naval Institute* [online]. [cit. 2024-04-18]. Dostupné z: <https://news.usni.org/2023/12/10/chinese-ships-ram-philippine-vessels-hits-crews-with-water-cannons-in-series-of-south-china-sea-incidents>

MACIAS, Amanda, 2018. China quietly installed missile systems on strategic Spratly Islands in hotly contested South China Sea. *CNBC* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.cnbc.com/2018/05/02/china-added-missile-systems-on-spratly-islands-in-south-china-sea.html>

MAHADZIR, Dzirhan, 2023. Philippine Forces Spot 48 Chinese Fishing Vessels Guarded by Warships in Its EEZ. *U.S. Naval Institute* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://news.usni.org/2023/07/07/philippine-forces-spots-48-chinese-fishing-vessels-guarded-by-warships-in-its-eez>

MAHADZIR, Dzirhan, 2023. VIDEO: China Coast Guard Blast Philippine Military Resupply with Water Cannons. *U.S. Naval Institute* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://news.usni.org/2023/08/07/video-china-coast-guard-blast-philippine-military->

[resupply-with-water-canons](#)

MASTRO, Oriana Skylar, 2021. How China is bending the rules in the South China Sea. LOWY INSTITUTE. *The interpreter* [online]. [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/how-china-bending-rules-south-china-sea>

MONGILIO, Heather, 2023. China Protests U.S. South China Sea Freedom of Navigation Operation. *U.S. Naval Institute* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://news.usni.org/2023/03/24/china-protests-u-s-south-china-sea-freedom-of-navigation-operation>

MORALES, Neil Jerome a Karen LEMA, 2023. Philippines woos neighbours to craft code on South China Sea. Reuters [online]. [cit. 2024-04-16]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/philippines-eyes-codes-conduct-keep-peace-south-china-sea-2023-11-20/>

Observatory of Economic Complexity [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://oec.world/en/profile/hs/crude-petroleum>

ORENDAIN, Simone, 2015. China Stages Huge Military Drills in South China Sea. *Voice of America* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.voanews.com/a/china-stages-huge-military-drills-in-south-china-sea/2886590.html>

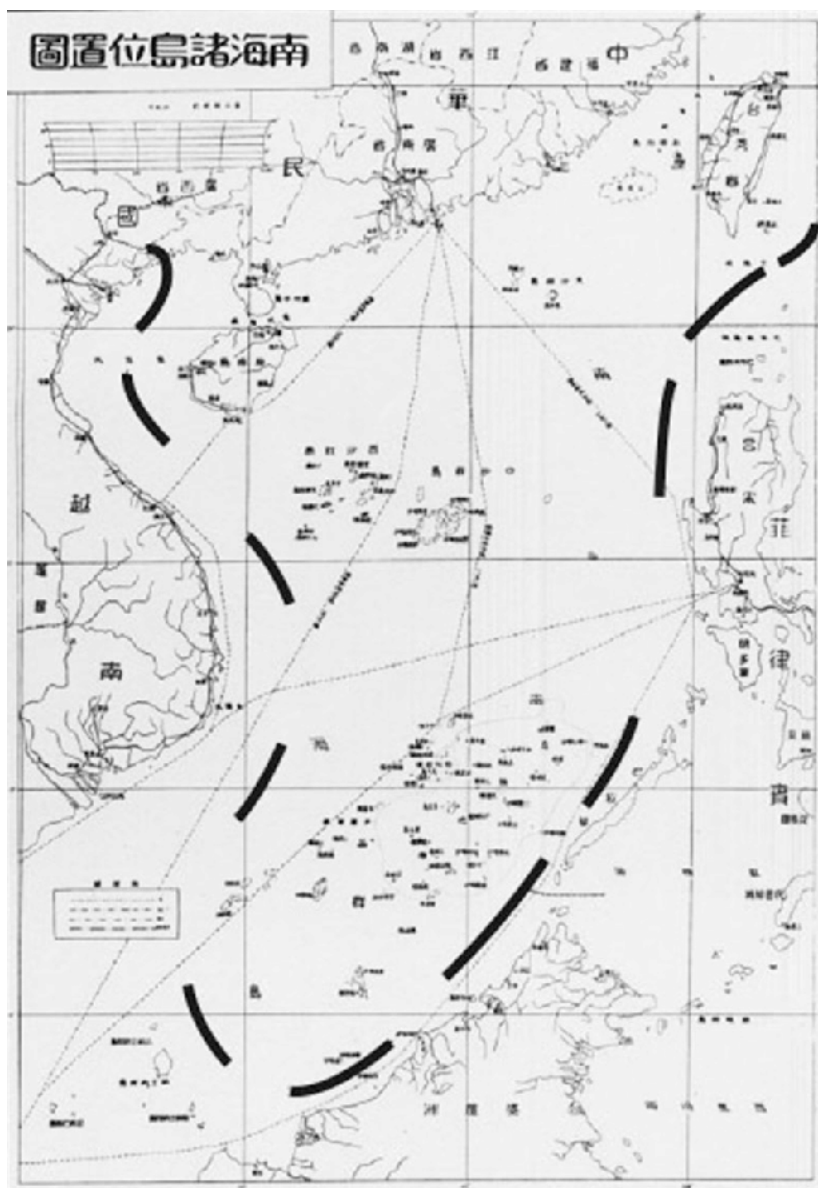
PHILLIPS, Tom, 2016. South China Sea: Beijing begins military drills ahead of key territorial ruling. *The Guardian* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/jul/05/south-china-sea-beijing-begins-military-drills-ahead-of-key-territorial-ruling>

Update: China's continuing reclamation on the Paracels, 2017. Asia Maritime Transparency Initiative [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://amti.csis.org/paracels-beijings-other-buildup/>

VORNDICK, Wilson, 2018. CHINA'S REACH HAS GROWN; SO SHOULD THE ISLAND CHAINS. *Asia Maritime Transparency Initiative* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://amti.csis.org/chinas-reach-grown-island-chains/>

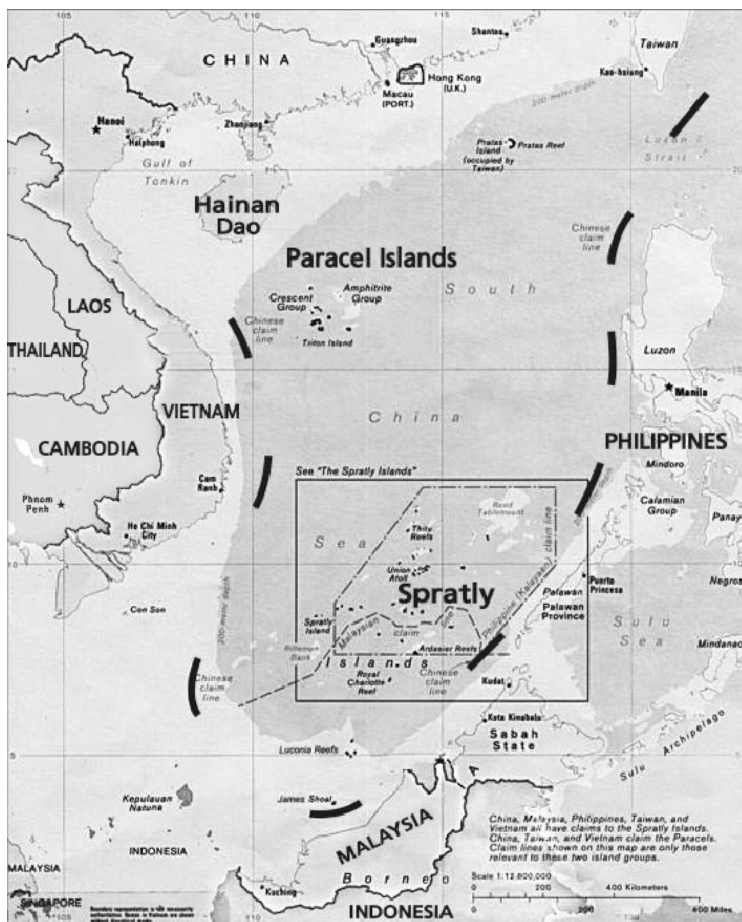
Seznam příloh

Příloha č. 1: Původní jedenáctibodová linie

Zdroj: https://www.researchgate.net/figure/11-Dotted-Lines-in-the-South-China-Sea-32_fig1_269618130

Příloha č. 2: Mapa zobrazující devítibodovou linii

Zdroj: https://www.researchgate.net/figure/Chinas-Official-Nine-Dashed-Lines-in-the-South-China-Sea-37_fig2_269618130

Příloha č. 3: První a druhý ostrovní řetězec

The Economist

Zdroj: <https://www.economist.com/united-states/2023/06/15/how-the-pentagon-thinks-about-americas-strategy-in-the-pacific>

Příloha č. 4: Teritoriální nároky v Jihočínském moři

Zdroj: <https://www.ft.com/content/aa32a224-480e-11e6-8d68-72e9211e86ab>